

Міністерство освіти і науки України
Національна академія наук України
Південний науковий центр НАН та МОН України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Первинна профспілкова організація ЧНУ імені Петра Могили
Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАНУ
Державний архів Миколаївської області
ДУ «Національний науковий центр радіаційної медицини НАМН України»
Державний аграрний університет Молдови (Кишинів)
Університет гуманітарних та природничих наук ім. Яна Длугоша (Польща)
Університет імені Адама Міцкевича (Польща)
Leipzig University of Applied Sciences (Німеччина)
Ca` Foscari University, Venice (Італія).

**ОЛЬВІЙСЬКИЙ ФОРУМ – 2023:
стратегії країн Причорноморського регіону
в геополітичному просторі**

XVII Міжнародна наукова конференція

ТЕЗИ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН:
ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЖУРНАЛІСТИКИ

15–18 червня 2023 р., м. Миколаїв, Україна

Миколаїв – 2023

Ольвійський форум – 2023 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі. Актуальні проблеми міжнародних відносин: глобальні виклики та регіональний аспект. Актуальні проблеми журналістики : XVII Міжнар. наук. конф. 15–18 черв. 2023 р., м. Миколаїв : тези / М-во освіти і науки України ; Нац. акад. наук України ; Півд. наук. центр НАН та МОН України ; ЧНУ ім. Петра Могили ; Первинна профспілк. орг. ЧНУ ім. Петра Могили ; Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАНУ ; Держ. архів Миколаївської обл. ; ДУ «Нац. наук. центр радіаційної медицини НАМН України» ; Держ. аграрний ун-т Молдови (Кишинів) ; Ун-т гуманітарних та природн. наук ім. Яна Длугоша (Польща) ; Ун-т ім. Адама Міцкевича (Польща) ; Leipzig University of Applied Sciences (Німеччина) ; Ca' Foscari University, Venice (Італія). – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. – 92 с.

Збірник містить тези доповідей учасників XII Міжнародної науково-практичної конференції «Ольвійського форуму-2023 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі. Актуальні проблеми міжнародних відносин: глобальні виклики та регіональний аспект. Актуальні проблеми журналістики».

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

УДК 94 (477.74) «1920»

Тригуб О. П.,

д-р іст. наук, професор кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ОПЕРАЦІЯ ОДЕСЬКОЇ ГУБЧК «ЗНАТНІ ІНОЗЕМЦІ» (1920 РІК)

У кінці 1920 року до Одеси прибула «Австро-Угорська місія Червоного Хреста» у складі сестри милосердя Шнайберг та її чоловіка, санітара Вейса. Офіційною метою місії була евакуація на батьківщину австрійських і німецьких військовополонених.

Прибувши до Одеси, Шнайберг звернулася до редакції місцевої газети з проханням розмістити замітку з повідомленням про її прибуття, що й було зроблено. Одночасно вона звернулася як до місцевих органів влади за відповідним дозволом на відправку іноземних підданих, так і до Християна Раковського, який на той час перебував в Одесі. Останній рекомендував представникам місії звернутися до НКВС з відповідним запитом.

Не отримавши офіційного дозволу, Шнайберг, переселившись з готелю до будинку американського консула (ймовірно, мова йшла про будинок на вул. Гоголя, 14 в Одесі, де проживав останній американський консул Джон Рей), почала приймати іноземців, які мали бажання повернутися на батьківщину. У той же час, як стверджували чекісти, «Шнайберг віддавала перевагу не мати справу з ними, встановлюючи одночасно зв'язки з багатими людьми, домовляючись про облаштування їх від'їзду, якщо їй заплатять по 50 000 рублів романівською валютою». Отже, для початку у такому підході радянська контррозвідка вбачала мінімум «зловживання службовим становищем».

Одночасно місцевій владі стає відомо, що Шнайберг налагоджує зв'язки з консульськими агентами Німеччини та США, що перебували в Одесі. Останній «вступає з нею у формену змову, виконуючи роль посередника та вербуючи багатіїв для від'їзду за кордон». Консульський агент (цю роботу виконував колишній кур'єр посольства США у

Петрограді), користуючись службовим становищем, видавав громадянам фальшиві паспорти та посвідчення американських підданих.

Домовилася Шнайберг і з повноважним консульським представником Німеччини в Одесі (на жаль, імена дипломатів в описі справи не вказані), який погодився видати «сестрі милосердя» декілька сотень тисяч карбованців для організації евакуації військовополонених.

Набравши групу найбільш заможніших громадян Одеси, які хотіли виїхати з «країни Рад», подружжя здійснило спробу за 336 тисяч крб. дістати підроблені документи на право виїзду з Одеси не тільки для себе, а й 22 особам, яким було обіцяно виїзд за кордон (усі вони були пізніше заарештовані, а їхнє майно та цінності, які вони намагалися вивезти з собою, були конфісковані: «знайдено колосальну кількість валюти іноземної та романівської, багато золота та дорогоцінностей, що були сховані у складках одягу, зашиті під підкладкою, у подвійних днах сундуків»).

Цікавою є характеристика чекістами цієї подружньої пари: «подружжя Шнайберг, або точніше, дружина, оскільки чоловік істота вкрай слабка, беззахисна, напівграмотна, а санітар фактично знаходиться на ампула денщика...».

Після того як підозрювані попали під «пильне око ЧК», було прийнято задіяти агентуру, яка працювала на п'ятий відділ Одеської надзвичайки (група, що займалася боротьбою зі шпигунством та уповноваженого у військових справах). На певному етапі серед «клієнтів» Шнайберг з'явилися агенти, які зуміли увійти в довіру до звинувачених і бути в курсі усіх справ. Як зазначали чекістські аналітики: «тільки завдяки цьому [упровадженню агентури. – *О.Т.*] представилася повна можливість розкрити справу, заарештувати винних і змусити їх понести заслужене покарання».

Слідство встановило, що подружжя Шнайберг «авантюристи великої руки», які скористалися слабкими зв'язками периферії з центром, тобто навіть відсутністю швидкого і сталого зв'язку. Про досвідченість у махінаціях та авантюрах головних фігурантів справи свідчили навички, які вони продемонстрували у цій обладі: вміння приховуватися на деякий час, вербування багатіїв за винагороду, зв'язки з консулами, які готові були надати кошти у сотні тисяч карбованців, прагнення отримати за хабарі охоронні грамоти на проїзд і т.д. У результаті чекісти зробили висновок, що вони «наштовхнулися на міжнародних авантюристів, які знайшли можливість поспекулювати на нашій нетвердій обізнаності усіляких міжнародних законів».

Окрім того, контррозвідники були впевнені, що подружжя «мала спеціальні шпигунські завдання, які, у певній мірі були ними викона-

ні». Про їх професіоналізм свідчило й те, що вони майже відразу розпізнали стеження за ними й відразу «відійшли від справ, перестали цікавитися тим, заради чого прибули до Одеси, а усю свою увагу направили винятково на те, щоб якомога швидше залишити Одесу, прихопивши “липових американців”».

Загалом по справі проходила 21 особа, з яких постановою Колегії від 27 вересня 1920 р. було засуджено до розстрілу 4, звільнено – 12, відправлено до концтабору – 5.

Звісно, що справа, яку ми розглядаємо винятково через призму подачі радянських спецслужб, важко оцінити об’єктивно. Натомість, ми припускаємо, що у контексті тогочасної атмосфери перших років більшовицької влади, дійсно на теренах України загалом, а в Одесі тим паче, могли гастролювати подібного роду ділки. Разом з тим, досить сумнівним здається досить розмите твердження про шпигунський характер діяльності подружжя Шнайберг, адже суміщати розвідницьку роботу й неприховане баришництво – це досить непрофесійно. З іншого боку – гонці за прибутком могли самостійно проявити ініціативу та збирати матеріали, які можна було б вигідно продати за кордоном.

Подяка. Щиро дякую професорам *Олександр Шмишку* та *Віктору Савченку* (Одеса) за фахові консультації з питань «червоного терору» на теренах Одеської губернії.

УДК 327.82:502/504]ЄС(043.2)

Габро І. В.,

канд. політ. наук, доцент,

в. о. завідувача кафедри міжнародних відносин

та зовнішньої політики,

ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

АФРИКАНСЬКИЙ НАПРЯМ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЄС

Африканський континент особливо вразливий до кліматичних змін та деградації навколишнього середовища. Продовольча безпека, стійке водопостачання та екстремальні погодні явища (повені, посушлива пустеля) є основними питаннями, які вимагають спільних зусиль Африки та ЄС. Партнерство спрямоване на підтримку континентального панафриканського підходу та реагування на кліматичні виклики та деградацію навколишнього середовища. Серед пріоритетів: побудова спільного порядку денного щодо зміни клімату та екологічної політи-

ки та співробітництва, боротьба з деградацією земель, розвиток чистої кругової економіки, сприяння більш стійкому управлінню океанами, екологічні та розумні моделі урбанізації, сприяння стійкій енергетиці та стійким агропродовольчим системам, захист зменшення тиску на ліси.

Регенерування Африки – це програма, що фінансується ЄС і розпочалась у 2017 р. Метою програми є покращення засобів до існування, зміцнення продовольчої безпеки та зміцнення стійкості до кліматичних змін, водночас відновлюючи деградовані екосистемні послуги у восьми країнах. У Кенії програма реалізується спеціально в затоках Хома, Мігорі, Накуру, Барінго, Елгейо Мараквет, Лайкіпія, Самбуру, Ісіоло та Марсабіт.

Ця Програма співпрацює зі Світовим агролісомеліоратором (ICRAF) та World Vision Кенуа, які визначають відповідні райони відновлення шляхом оцінки стану ґрунтів та рослинності, а також визначення пріоритетів у фермерів, потім визначає відповідні практики відновлення та відповідні породи дерев для різних агро-екологічних ніш, що відповідають різним потребам фермерів. Для підтримки фермерів у переході до агролісомеліорації, проєкт використовує підходи, орієнтовані на громаду, включаючи ланцюги створення цінностей на основі дерев (зокрема, фруктів та меду), які інтегровані із збереженням ґрунту та води, пересіванням адаптованими видами трав та фінансовими механізмами, орієнтованими на жінок та молоді.

Із лютого 2021 року ЄС почав допомагати із підготовкою журналістів з питань зміни клімату та екологічної звітності у африканській країні Сьєрра-Леоне. Адже у 2020 році Сьєрра-Леоне посіла нижче середнього рівня в регіоні за Індексом екологічних показників. Країна залишається особливо вразливою до наслідків зміни клімату, включаючи підвищення рівня моря, сильні повені, непостійні та зливні опади, втрату біорізноманіття та пов'язані з цим екологічні ризики. Вплив на такі сектори, як сільське господарство та рибальство, загрожує 60% економіки та засобів до існування 70% людей, тим самим збільшуючи конфліктні ризики. Крім того, дослідження показують, що знищення середовища існування корелює із зоонозними хворобами, такими як вірус Ебола, що робить фрагментацію лісів Сьєрра-Леоне глобальною проблемою охорони здоров'я.

Представництво ЄС з 22 по 26 лютого 2021 року організувало семінар для журналістів з 15 різних ЗМІ . Сьєрра-Леоне. Метою було дозволити практикуючим ЗМІ дізнатися більше про зміну клімату, втрату біорізноманіття та екологічно шкідливу практику в Сьєрра-Леоне, отримати кращу інформацію про національну політику в цих сферах, а

також отримати більше інформації про зелені ініціативи ЄС та майбутні COP-26 Саміт. Кінцевою метою ініціативи є заохочення та розширення прав і можливостей журналістів допомагати швидким заходам у галузі навколишнього середовища та клімату шляхом регулярних звітів, пропаганди, освіти та підвищення обізнаності широкої громадськості.

У Сьєрра-Леоне ЄС також бере активну участь у збереженні лісових екосистем та підвищенні стійкості клімату. У рамках регіональної програми RAPPoG ЄС прагне захистити національний парк Утамба-Кілімі та лісовий заповідник Куру-Хіллз. Це місце має особливо велике природоохоронне значення, оскільки воно є важливим притулком для 13 видів приматів, включаючи значні популяції Західного шимпанзе, що перебувають під загрозою зникнення, та кількох великих ссавців, таких як леопард, пігмейний бегемот та лісовий слон. На цю програму було виділено 2,9 млн. євро.

Отже, ЄС переслідує свої зовнішні екологічні цілі в Африці, а саме: політичний діалог на високому рівні у формі Спільної стратегії Африка-ЄС, розбудова спроможності через проекти та програми розвитку та маніпулювання розрахунками корисності в економічній Угоді про партнерство. Довкілля та зміна клімату стали більш важливими у відносинах між ЄС та Африкою за останнє десятиліття. Однак спроби ЄС проводити свою зовнішню екологічну політику через політичний діалог на високому рівні стримуються багатьма тими ж слабкими місцями, які підривають його більш широкі відносини з Африкою. З іншого боку, розбудова спроможності, здається, була відносно успішною, особливо у відповідності з африканськими ініціативами та пріоритетами.

УДК 341.215.4-054.7(043.2)

Хмель А. О.,
канд. іст. наук, доцент,
в. о. декана факультету політичних наук,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ НА ПОСИЛЕННЯ ЄВРОСКЕПТИЧНИХ НАСТРОЇВ СЕРЕД КРАЇН ЄС

Європейський Союз (та його попередник – ЄЕС) протягом свого існування зазнав кількох криз, які призводили з одного боку до виявлення недоліків організації, з другого – до збільшення серед населення

евроскептичних настроїв (себто таких, які викликають недовіру до самого ЄС, його рішень, інститутів, політиків, до процесу поглиблення європейської інтеграції: створення політичного союзу прийняттям Маастрихтської угоди, створенням Шенгенської угоди, Єврозони і т.д.). Перша третина XXI ст. також позначилася для ЄС черговими ускладненнями. Одне із них – міграційна криза, яка розпочалася 2015 року, та була посилена та загострена такими викликами, як Covid-19 (що тривав впритул до початку повномасштабної війни Росії проти України), міграційна криза (штучно створена на білоруському кордоні з ЄС у 2021 р.), міграційна криза в Середземномор'ї, Російсько-українська війна.

Вплив міграційної кризи на зростання євроскептичних настроїв відбувається через вплив економічних, політичних та культурних факторів. Український дослідник О. Гречка у своїй статті зазначає щодо першого, економічного, то міграція створює небезпеку зростання економічної та соціальної напруженості, адже часто мігранти сильно обтяжують соціальні видатки країни, до якої приїхали. Також дослідники зазначають, що разом зі збільшенням кількості мігрантів, збільшується тіньова сфера економіки, рівень контрабанди і т.д. Якщо говоримо про другу, політичну сферу, то вона страждає через певну дестабілізацію в середині країн діяльністю мігрантів. Адже вони починають відстоювати свої інтереси, створюючи власні організації, часом – радикальні, покликани відстоювати їхні інтереси та боротися за рівні права. Якщо ж звертаємо увагу на радикальність організацій, то це в свою чергу впливає на поширення та наростання позицій тероризму. Третій фактор – фактор культури, ідентичності. О. Гречка зазначає, що «Міграція має сильне політичне значення та вирішальну конститутивну роль для ідентичності. Граничний статус і відчуження мігрантів розмежовує внутрішні і зовнішні політичні спільноти та дозволяє конституювати цілісність ідентичності, а також конкуренцію ідентичностей. Конкуренція ідентичностей не завжди має місце, вони можуть доповнювати один одного. Наприклад, можна бути одночасно і європейцем, і ірландцем, але не можна одночасно бути християнином і мусульманином. Але навіть якщо ідентичності співіснують, загроза може виникнути у тому випадку, коли одна з них домінує (наприклад, національна ідентичність француза домінує з ідентичністю мусульманина)» [1].

І, звичайно ж, велику небезпеку несе нелегальна міграція, яка до є причиною ряду проблем, оскільки викликає: загострення конкуренції на місцевих ринках праці та житла; деформацію соціальної, демографічної, територіальної структур суспільства; зіткнення етнічних стере-

отипів та норм поведінки; криміналізацію суспільства; зростання ксенофобії та екстремізму; виникнення осередків соціальної напруженості; зростання захворюваності на соціальні хвороби тощо [1].

Оскільки ЄС не завжди ладен впоратися із усіма зазначеними проблемами, рівень недовіри до ЄС зростає. Але оскільки країни-члени ЄС неоднаковою мірою відчувають кризи, вплив на збільшення євроскептицизму буде різним. До прикладу, звернемо увагу на країни Піренейського півострову – Іспанію та Португалію та Велику Британію.

Дослідники А. Пірро, П. Таггарт С. Кессель визначили, що на Піренейському півострові міграційна криза не відіграла істотної ролі. Оскільки Португалія та Іспанія не були на міграційних шляхах, то вони і не були бажаними країнами призначення. Тому боротьба євроскептиків в цих країнах точилася за наслідки економічної та фінансової кризи. Так, К. Гомес-Рейно та К. Пласа-Колодро припускають, що економічні проблеми та заходи жорсткої економії були трансформуючими елементами для двох партійних систем, сприяючи успіху нових або нещодавно трансформованих популістських радикальних лівих партій. У Португалії популістські євроскептичні партії приєдналися до лівої урядової коаліції на чолі з «Соціалістичною партією», де-факто зосередивши динаміку суперечок навколо економічних питань та ЄС. Хоча питома вага євроскептицизму була високою в системному плані, розповсюдження цих рамок за межі популістських партій було скромнішим. Дещо інакше, Велика рецесія відкрила можливості для нової лівої популістської партії в Іспанії «Podemos». Зміни, спричинені появою партії руху, мали не менш важливе значення для зміни партійної системи Іспанії [2].

Щодо випадку Великої Британії та впливу міграційної кризи на підвищення євроскептичних настроїв в ній, то вона протилежна. На це вплинула в тому числі та риса, що відносини Сполученого Королівства та ЄС традиційно були прохолодними і євроскептицизм поступово проникав у партійну систему, досягнувши переломної точки з референдумом щодо виходу країни з ЄС у червні 2016 року. Консервативна партія Великої Британії є очевидним прикладом євроскептицизму основної партії, який виходить за рамки простої риторики. Після голосування за Brexit «прихильники Brexit» Консервативної партії зайняли ключові посади в партійній організації, а також в уряді. Саме діяльність UKIP сприяла скликанню референдуму щодо Brexit і суттєво змінила траєкторію Консервативної партії в Європі. Крім того, у дискурсі UKIP криза мігрантів надала додаткові причини, чому країна повинна вийти з ЄС і відновити контроль над своїми кордонами. Євроскептицизм UKIP поставив соціально-економічні проблеми та іммігра-

цію в центр уваги британської політики. На цьому тлі вплив євроскептицизму УКІР був величезним і руйнівним, і він зіграв ключову роль у зміні динаміки британської партійної політики в останні роки [3, р. 381-383].

Тож, вплив міграційної кризи на підвищення рівня євроскептицизму в країнах ЄС відбувався через такі сфери, як: соціально-економічна, політична, сфера культури та ідентифікації та набув різного вигляду та інтенсивності в країнах-членах ЄС. Так, оскільки протягом міграційної кризи від 2015 року Іспанія та Португалія не були кінцевою метою мігрантів – в цих країнах рівень євроскептицизму підвищився меншою мірою, чим, скажімо, у Великій Британії, де здавна були помітні прохолодні відносини між країною і Спільнотою.

Список використаних джерел

1. Гречка О. Міграційна криза в Європі як загроза безпеці ЄС: факти, виклики та можливі рішення. // Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління. Випуск 2 (62), 2022. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/2135/2633>
2. Gómez-Reino C., Plaza-Colodro C. Populist Euroscepticism in Iberian party systems. //Politics, 2018. doi: 10.1177/0263395718762667.
3. Pirro A., Taggart P., van Kessel S. The populist politics of Euroscepticism in times of crisis: comparative conclusions. Politics, 38 (3). 2018. P. 378-390.

УДК 327 (8) «21»

Богданова Т. Є.,

канд. іст. наук, доцент кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ВІПРОДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ UNASUR У ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ

Союз південноамериканських націй – *UNASUR (Unión de Naciones Suramericanas)* – конституювався 23 травня 2008 року на основі Декларації Куско про створення Південноамериканського співтовариства націй (2004). Членами блоку стали всі 12 незалежних держав Південної Америки на чолі з Бразилією та Аргентиною. Головним ідеологом

та ініціатором даного амбіційного інтеграційного проекту став тодішній президент Бразилії Луїс Інасіу Лула да Сілва (2003-2010), за керівництва якого Бразилія позиціонувала себе як нового регіонального лідера та глобального гравця.

У перше десятиліття XXI ст. в регіоні ЛАКБ спостерігається «лівий поворот», прихід до влади в більшості країн регіону лівих та лівоцентристських урядів шляхом виборів, що істотно відрізняло тогочасне «полівіння» регіону від попередніх, за яких встановлення влади лівих, як і правих, найчастіше було результатом державних переворотів, путчів, революцій. Лідерами двох гілок «лівого повороту» 2000-х років стали Уго Чавес (Венесуела) та Лула да Сілва (Бразилія).

На початку XXI ст. спостерігається бурхливий розвиток інтеграційних процесів у Латинській Америці. За 2004-2011 рр. в регіоні з'явилося відразу чотири нових об'єднання: Боліваріанський альянс для народів нашої Америки (*ALBA, 2004*), Союз південноамериканських націй (*UNASUR, 2008*), Співтовариство держав Латинської Америки та Карибського басейну (*CELAC, 2011*), Тихоокеанський альянс (*Pacific Alliance, 2011*). Особливість даного феномена полягала в тому, що нові регіональні структури не замінили собою старі, отже, інтеграційний бум породив химерну ієрархію старих і нових регіональних проектів. Процес збігся у часі з піком популярності політики «лівого повороту» і ослабленням впливу США в регіоні. Такий збіг навряд чи можна назвати випадковим, оскільки три з чотирьох блоків мали ліве спрямування (АЛБА, СЕЛАК, УНАСУР), а одним з фундаторів АЛБА і СЕЛАК був ліворадикальний лідер Венесуели Уго Чавес.

Договір про утворення УНАСУР набув чинності з 11 березня 2011 р. Штаб-квартира організації була розташована в Кіто (Еквадор), а першим Генеральним секретарем УНАСУР став экс-президент Аргентини Нестор Кіршнер. Найважливішими ініціативами блоку у 2008-2016 рр. були: 1) розвиток інтеграції в сфері інфраструктури; 2) створення в 2009 р. фінансово-інвестиційного інституту «Банку Півдня» (*Banco del Sur*) на протипагу МАБР, МВФ та СБ; 3) створення в грудні 2008 р. Південноамериканської ради оборони (*Consejo de Defensa Suramericano*), спрямованої на розв'язання проблем регіональної безпеки.

Турбулентність міжнародно-політичної ситуації в регіоні ЛАКБ та посилення поляризації політичних сил як на національному рівні, так і в регіональному масштабі, знаменували т. зв. «правий дрейф» з 2016 року. Протягом електорального циклу 2015-2018 рр. праві та правочентристські сили перемогли на виборах в Аргентині і Перу, Чилі, Колумбії, Парагваї та «оплоті лівого повороту» Бразилії (Ж. Болсонару).

Корупційні скандали в Бразилії в 2016 році та імпічмент президентки і наступниці Лули Бразилії Д. Руссефф яскраво проілюстрували ослаблення лівих сил на той момент. Одним з наслідків цього процесу стала системна криза УНАСУР з 2017 р., своєрідним маркером якої стало «венесуельське питання». Більшість лідерів країн регіону визнали нелегітимними вибори президента в Венесуелі в травні 2018 р. і перемогу на них Н. Мадуро, соратника Уго Чавеса, що помер у 2013 р.

Відзначимо, що ще в квітні 2018 р. шість країн – Аргентина, Бразилія, Колумбія, Парагвай, Перу та Чилі – призупинили членство в УНАСУР. У серпні 2018 р. Колумбія вийшла з блоку, в березні 2019 р. це зробили Бразилія та Еквадор, у квітні 2019 – Аргентина, після подій восени 2019 р. – Болівія. У березні 2020 р. про це заявив Уругвай. Політика посилення інформаційного впливу на країни Латинської Америки, яку проводила адміністрація США на чолі із Д. Трампом, також вплинула на дестабілізацію регіонального блоку. На 2020 р. у складі майже зруйнованого блоку залишились Венесуела, Гайана та Суринам та призупинено членство Болівії та Перу. Отже, УНАСУР, який позиціонувався його лідерами як платформа для панконтинентального єднання та глобального піднесення Південної Америки, не витримав змін й був паралізований політико-ідеологічними протиріччями між його членами та бюрократичними труднощами.

Однак нині ми спостерігаємо в регіоні ЛАКБ процеси, які вже почали називати «новим лівим поворотом», зокрема, на початку 2022 року президентом Чилі став лівий політик-радикал Габріель Борич, у серпні 2022 р. Колумбію очолив перший «лівий» президент, Густаво Петро, а на президентських виборах 2022 р. в Бразилії перемогу знову одержав Лула.

Початок нової каденції Лули ознаменувався певними змінами зовнішньополітичного курсу Бразилії. Ідея перезапуску УНАСУР набирає обертів ще з осені 2022 року, а в квітні 2023 р. Аргентина та Бразилія оголосили про відновлення свого членства в УНАСУР. Водночас аналітики задають питання, чи є у Лули «достатньо політичного капіталу», щоб очолити зусилля з відновлення організації. «Бразилія є впливовою тоді, коли вона є успішною, – підкреслює віце-президент Ради Америк Брайан Вінтер. – У періоди застою чи нестабільності Бразилія втрачає вплив у латиноамериканській дипломатії. Отже, чи зможе Лула повернути свою магію 2000-х у 2020-ті...» Б. Вінтер висловлює сумніви щодо можливості Лули відновити статус регіонального лідера в Латинській Америці в разі продовження кризи.

Вовчук Л. А.,
канд. іст. наук, доцент кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

НІМЕЦЬКЕ КОНСУЛЬСТВО У ХАРКОВІ (1923-1937 рр.)

З реалізацією підписаної 23 квітня 1921 р. М. Шлезінгером та В. Коппом угоди між Німеччиною і УСРР «Про обмін військовополоненими і цивільними інтернованими». Очільником Німецького бюро в справах полонених було призначено Е. Зассе, заступником і секретарем став А. Ріхтер. Такі ж відділення Бюро почали діяти в Києві та Одесі.

8 квітня 1922 р. між УСРР і Веймарською республікою у Берліні В. Ауссем і З. Хей підписали «Протокол про обмін торговельними місіями». У результаті, Зігфрід Хей вже у серпні 1922 р. вирушив до Києва із завданням ознайомитися з економічною та політичною складовими України. Уповноважений НКЗС у Києві В. Д. Торговець отримав з Харкова завдання надавати німецькому представникові всіляке сприяння в його діяльності та в пошуку архіву німецького консульства. Зібрана німецьким представником інформація актуалізувала потребу прискорення встановлення офіційних відносин з УСРР.

Ратифікований 14 грудня 1922 р. РСФРР і Німеччиною Рапалльський мирний договір став основою налагодження офіційних дипломатичних відносин між країнами. У результаті, у 1923 р. розпочало діяльність Генеральне консульство Веймарської республіки у Харкові, першим генеральним консулом якого став Зігфрід Хей, але він так і не отримав союзу екзекватуру і змушений був залишити посаду консула. У подальшому консульство очолювали: Рудольф Зоммер (2 січня – 22 листопада 1924), Карл Граап (1924 – травень 1928) і Карл Вальтер (1928-1936).

Серед іншого персоналу консульства, який працював у різний час, слід назвати: віце-консула та канцлера Оскара Ерта, секретаря Германа Штреккера, виконувача доручень консульства Олександра Шмідта, канцеляриста Вальтера Клетта, кур'єра Ернеста Вендта, машиністку баронесу фон Франкенберт-Прошвіц Ютта (володіла німецькою, польською, французькою та англійською мовами) та завідувача паспортним відділом Франца Краузе. Керівництво консульства намагалося наймати високоосвічених працівників із німецьким корінням, вважаючи, що таким чином забезпечить себе від радянської агентури.

17 вересня 1936 р. Генеральне консульство в Харкові було реорганізовано в зв'язку з втратою містом статусу столиці в консульство. Його консульський округ обмежився Харківською, Дніпропетровською та Донецькою областями.

Загострення чехословацької кризи призвело до погіршення радянсько-німецьких відносин. Упродовж літа і осені 1937 р. між посольством Німеччини у Москві і НКЗС СРСР почало активно поставати питання щодо кількості дипломатичного персоналу на території країни перебування. Радянський уряд наголошував на невідповідній пропорційності між радянськими дипломатичними представництвами у Німеччині і німецьких в СРСР і у результаті наполягали на закритті 5 німецьких консульств, зокрема в Одесі. Німецький уряд не погодився з цим. Тому радянська сторона почала активно перешкоджати роботі деяких з них, шляхом переслідування та тиску на радянських громадян, які обслуговували німецькі консульства.

3 листопада 1937 р. заступник наркома закордонних справ Б. С. Стомоняков повідомив Послу Німецького Рейху в СРСР Вернер фон дер Шуленбургу що «досягнення паритету» має завершитися впродовж двох місяців. Таким чином, у кінці 1937 р. Німеччина прийняла рішення закрити консульства в Одесі та Харкові.

УДК 327

Звездова О.О.,

канд. політ. наук, старший викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

GENESIS OF THE PSYCHOLOGICAL WARFARE

Even superficial historical analysis shows us that the methods of psychological influence for military purposes have been known since ancient times. The theory of psychological influences has been used in real war campaigns a lot of times since of international relations establishment. For example, in a battle with the Medes, Gideon's 300 soldiers defeated a larger enemy army with a psychological attack. According to the tactics of that time, it was demanded that one person with a lamp should be for every hundred soldiers, so by giving all the soldiers a lamp, Gideon made the Medes think that a 30,000 strong army was coming. The method of intimidation turned out to be effective – the Medes lost. There are a lot of other

examples in history, what clearly indicate that psychological influences as part of warfare exist since the people fighting.

The next stage of psychological warfare evolution started after The French Revolution. The role of information in the life of society began to grow, and there were changes in the methods of conducting psychological warfare. For example, Napoleon Bonaparte's propaganda apparatus was famous for the thesis that «Four hostile newspapers are more to be feared than a thousand bayonets». Through his Minister of Police, Napoleon often gave orders to newspapers to disorient the enemy psychologically with fake news.

Currently we have to state that psychological warfare in its modern sense was known only since the 20th century. Actually, the term was originated in 1918, after the founding of the Psychological Propaganda Unit of American Expeditionary Force (AEF) Military Intelligence. I would like to illustrate the most common sources of psychological influences during this period with some examples as follow:

1. Radio broadcasting. During the Spanish Civil War, General Queipo de Llano began broadcasting special for the rebels in the Republican zone. He described in detail the terrible suffering of the listeners if they resisted the nationalist troops, which damaged Republican morale spirit.

2. Leaflets. During World War 2 Germany army used a lot of leaflets, that had a psychological influence on the soldiers of another states. For example, the purpose of leaflet «The girl you left behind» was to demoralize the American soldiers with pushing to their heart feelings.

3. Mass media. Soviet propaganda was a clear example of psychological war against its own population. Many illustrations published in the magazines told to Soviet readers that life in the West was unbearable. One of these posters in Soviet magazine shows a family in London that heats their house by burning posters headlined «Labour Party promises», suggesting that the Western politicians do nothing for the people they represented. By the way, Russia as a successor of USSR does the same at present time (we can recall lot of examples such as Europeans heating their houses with candles and ride their car by using of pulling animals, because lack of fuel etc.) – changed only ways to deliver of information, by not content of influence.

4. Recording tapes. Operation Wandering Soul was a propaganda campaign and psychological warfare effort exercised by U.S. forces during the Vietnam War. It was based on the belief of many North Vietnamese soldiers in the existence of «wandering souls» – the ghosts of dead soldiers. American engineers from the 6th Psychological Operations Battalion spent several weeks recording tapes (Ghost tape 10) of strange sounds and

screams that were artificially changed and arranged to resemble real voices from the other world. The purpose of such recordings was to force the Viet Cong to abandon their positions. The psychological effect was so convincing that sometimes allied South Vietnamese units also ran to their homes in fear.

Based on the most convincing historical examples of effectiveness psychological methods of influence, author proposes to highlight the following stages of the evolution of psychological operations and their main features:

1. Formative period (covering the Antiquity and the Middle Ages):
 - mainly psychological influences were used during active hostilities and were only a supplement to military activities;
 - the main method was intimidating the opponent (rumors);
 - religious beliefs and superstitions were actively used as a basis.
2. Information period (from The French Revolution to the World War 1):
 - information plays an important role in society;
 - newspapers began to be actively used in psychological operations;
 - methods of suggestion and change of consciousness began to develop.
3. Period of active development (XX century):
 - scientific theorization of psychological influences;
 - use of psychological influence methods in peacetime, as background for further military actions;
 - search for new means of influence: leaflets, radio and television, audio means, mass media.
4. Modern period (XXI century):
 - new possibilities of psychological influence that appeared as a result of the Internet development;
 - social networks as a convenient and accessible tool;
 - wide access to information by population;
 - emergence of the phenomenon of «psychological war».

So, we can conclude that in the 20th century the concept of psychological impact on the population received its scientific justification and became widespread. At the same time. 21st century is the era of information, which definitely facilitated psychological operations on the one hand and made them more complex and large-scale on the other. As its culmination, the modern methods of psychological warfare widely used in Russian foreign policy.

Лукаш О. І.,
провідний науковий співробітник,
Інститут всесвітньої історії НАН України,
Президент Всеукраїнської асоціації індологів, м. Київ, Україна

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІНДІЇ В ІТР: ПОГЛЯД З УКРАЇНИ

У науковій доповіді розглянуті основні аспекти створення Індійсько-Тихоокеанського регіону (ІТР) в контексті ролі та значення Індії. Проаналізовано, що ІТР – це нова геополітична побудова, до якої вводиться Індія як один із системотворчих елементів, з явним розрахунком «перетягнути» цю найважливішу азійську країну з її величезним потенціалом на бік Заходу і ввести до «керівної четвірки» зі створення ІТР (США, Японія, Індія, Австралія). Показано, що США розглядають взаємодію з Індією як «несучу вісь» в американській стратегії розширення військової співпраці та присутності США в геостратегічній дузі від західної частини Тихого океану та Східної Азії до Індійського океану та Південної Азії.

Концепція Індійсько-Тихоокеанського регіону має явну антикитайську спрямованість і створюється як противага основній ініціативі КНР «Один пояс – один шлях». Що стосується участі Індії у новому форматі, то тут враховуються непрості стосунки Делі з Пекіном, суперництво двох країн на Азійському континенті й занепокоєння Індії, Сполучених Штатів, Японії і багатьох країн Азії з приводу дій Китаю в Південно-Китайському морі.

США та Японія заявляють про необхідність значного підвищення участі Індії у вирішенні проблем Індійсько-Тихоокеанського регіону, вони висловлюються за найшвидший вступ Індії до АТЕС як позитивний внесок в економічну інтеграцію у цьому регіоні. Активізація такої політики співпадає і з планами Делі відповідно до прийнятої програми «Діяти в Азії», націленої на зміцнення регіональних позицій Індії. У зв'язку з цим ідея ІТР зустріла активну підтримку з індійського боку. За заявою колишнього міністра закордонних справ Індії Ш. Сарана, термін «Індійсько-Тихоокеанський регіон» посів гідне місце в індійському стратегічному дискурсі.

У доповіді проаналізовано, що в основу планів щодо перебудови геополітичної конфігурації в АТР покладено запропоновану Японією концепцію «вільного та відкритого Індійсько-Тихоокеанського регіону». Ця концепція була активно підтримана американською адміністрацією і в даний час розглядається як пріоритетна мета американської

зовнішньої політики в «Стратегії національної безпеки» та «Стратегії національної оборони» США.

Продемонстровано, що розвиток нового формату в регіоні йде під егідою так званого «чотирикутника», як відмічалось у складі США, Японії, Індії та Австралії; з цією метою відбуваються зустрічі на найвищому рівні, міністрів закордонних справ «на полях» різних міжнародних заходів, що вже сприймається окремими спостерігачами як прообраз майбутнього союзу.

Також зазначено, що на офіційному рівні Пекін прагне «не помічати» діяльності по створенню ІТР, активно продовжуючи свої зусилля з просування стратегії «Один пояс – один шлях». Під час дискусій у китайських політологічних та академічних колах ініціативи, пов'язані з концепцією Індійсько-Тихоокеанського регіону, зазнають жорсткої критики. Розроблювана Індійсько-Тихоокеанська стратегія розглядається в КНР як ідея Сполучених Штатів об'єднати Індійський океан і Тихоокеанський регіон з метою стримування піднесення Китаю, виходячи з геополітичної перспективи та захисту лідерства та інтересів США у регіоні. У Вашингтоні й Токіо добре розуміють, що в ході здійснення своїх задумів у цьому регіоні їм доведеться добиватися взаємопорозуміння з Китаєм, стикаючись з його значними й дедалі сильнішими позиціями і впливом. Зазначаються спроби якимось чином «зацікавити» Пекін ідеєю формування Індійсько-Тихоокеанського регіону та спонукати його до участі в новому проекті, згладжуючи індійсько-китайські розбіжності.

Позитивно сприймаючи ідею створення ІТР загалом, Індія на практиці виявляє свою далеко не однозначну позицію щодо цієї проблеми. Така суперечність насамперед пов'язана з особливостями історичного розвитку Індії, з тим, що вона традиційно дотримується незалежного курсу в міжнародних справах, не бажає завдавати шкоди відносинам зі своїми «стратегічними партнерами» – у цьому випадку з Росією та Китаєм, разом з якими вона є учасницею таких впливових міжнародних організацій, як БРІКС, РІК, ШОС.

У зв'язку з наростанням сучасного глобального суперництва (у тому числі в контексті російсько-української війни), бажанням США перешкодити російсько-індійській військово-технічній співпраці та спробами замінити поставки російських озброєнь до Індії американськими військовими продажами, російське керівництво активно маніпулює історією Індії, традиційними принципами індійської зовнішньої політики, розкручуючи висловлювання індійських офіційних осіб про те, що треті країни не можуть вплинути на закупівлю Індією військової

техніки, що вона проводитиме незалежну зовнішню політику, а також не віддаляється ні від кого і не зближується ні з ким;

Викладені у доповіді аргументи та конкретні приклади дають можливість комплексно охарактеризувати відносини Індії з провідними країнами світу, її позицію щодо концепції формування ІТР в умовах сучасного глобального суперництва, визначити можливі для неї позитивні та негативні наслідки створення такого нового міжнародного формату, а також дослідити позицію Індії у контексті російсько-української війни, ґрунтуючись на традиційних засадах, закономірностях та особливостях її зовнішньої політики та, виходячи з вищевикладеного, сформулювати рекомендації щодо розвитку подальшого українсько-індійського зовнішньополітичного курсу.

УДК 327.7-055.2ООН(043.2)

Тихоненко І. В.,

канд. політ. наук, доцент кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ ООН-ЖІНКИ В УКРАЇНІ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Україна, будучи не лише державою-засновницею ООН, бере участь у всеосяжній діяльності цієї універсальної міжнародної організації, є як суб'єктом, так і об'єктом її діяльності. З січня 2023 р. Україна головує у ООН-Жінки – Структура Організації Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок, створена у 2010 р. та спрямована на врегулювання гендерних питань у системі ООН. ООН-Жінки проводять досить розширену діяльність в Україні та співпраці з урядом нашої держави, яка активізувалася з початком широкомасштабної війни РФ проти України.

ООН-Жінки здійснює свою діяльність в Україні з 2015 р. і пройшла шлях від впровадження окремих проєктів до відкриття Офісу у країні (у 2018 р.). Наразі сфера діяльності передбачає діяльність за трьома тематичними напрямками, визначеними у діючій Стратегічній записці (2018 – 2022 роки).

1. *Жінки, мир та безпека*. Заради виконання порядку денного «Жінки, мир, безпека» на національному рівні, держави-члени спонсують прийняти національні плани дій для реалізації Резолюції Ради

Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» та наступних резолюцій, а також забезпечити відповідальність за їх виконання на внутрішньодержавному рівні. Україна ухвалила перший національний план дій за Резолюцією 1325 у 2016 році. У 2020 році, до відзначення двадцятої річниці прийняття Резолюції РБ ООН 1325, уряд України ухвалив другий національний план дій за підтримки ООН Жінки. Починаючи з початку повномасштабної війни в Україні у 2022 році, національний план дій 1325 набув нового значення та став активним у таких напрямках: запобігання гендерно зумовленому насильству та сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом, а також реагування на такі явища; забезпечення безпеки та захисту громад; фінансова інклюзивність та доступ до оплачуваної праці для внутрішньо переміщених жінок; залучення жінок і жіночих організацій та їх активна участь у процесах прийняття рішень, включаючи гуманітарну допомогу та відновлення.

2. *Ліквідація насильства щодо жінок та дівчат.* В Україні ООН-Жінки працює над запобіганням та боротьбою з гендерно зумовленим насильством проти жінок та дівчат у визначених спільнотах, підтримуючи розробку політики, спрямованої на ліквідацію насильства проти жінок та дівчат, а також розширення доступу до правосуддя для жертв гендерно зумовленого насильства. ООН-Жінки також реалізує Глобальну флагманську ініціативу «Безпечні міста та безпечні громадські простори».

Додатково, ООН-Жінки активно працює над подоланням гендерних стереотипів. Рух HeForShe, створений ООН-Жінками для підтримки гендерної рівності, залучає чоловіків і хлопців як союзників у створенні більш рівноправного світу. Україна приєдналась до руху HeForShe у 2018 році, і його реалізацію фінансово підтримує уряд Швеції.

В Україні рух HeForShe реалізує кілька основних проєктів: 1) HeForShe Arts Week – щорічний мистецький захід, який об'єднує музеї, галереї, кінотеатри та інші художні інституції з метою підтримки гендерної рівності та прав людини. Зазвичай проводиться з 8 по 14 березня. 2) Конгрес HeForShe – щорічна просвітницька подія та платформа для приватного сектору, спрямована на пропаганду гендерної рівності, інклюзивності та лідерства жінок. Конгрес проходив у Києві у 2018, 2019, 2020 та 2021 роках. 3) HeForShe University Tour – ініціатива на місцевому рівні, спрямована на відкриття діалогу зі студентами про гендерну рівність. Український університетський тур HeForShe охопив 5 університетів України (у Чернівцях, Львові, Києві, Дніпрі та Маріуполі), а заходи туру відвідали понад 600 студентів.

3. *Врядування, лідерство та участь.* Участь жінок у прийнятті рішень в Україні є відносно недостатньою. В Кабінеті Міністрів складає всього 23 жінки, включаючи 3 Віце-прем'єр-міністрки. У Верховній Раді на квітень 2022 року показник жіночого представництва становив 21%, що менше за середній світовий показник (24,5%) та середній європейський показник (29,6%).

Структура ООН Жінки надає підтримку важливим українським інституціям, що входять до Національного механізму покращення становища жінок. Ця підтримка спрямована на інтеграцію питань гендерної рівності та розширення прав та можливостей жінок в ключових державних політиках, нормативно-правовій базі та ініціативах забезпечення гендерної рівності. ООН-Жінки активно сприяє залученню українських жінок, жіночих організацій та державних органів до розробки та впровадження таких ініціатив, як «Проект Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року» та «Національного плану дій з виконання РРБ ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року».

Наразі ООН Жінки зосереджується на забезпеченні безпеки жінок і дівчат, які постраждали від агресії росії. Додатково, організація надає підтримку жінкам серед внутрішньо переміщених осіб, допомагаючи їм у соціалізації та працевлаштуванні.

Зокрема, у березні 2023 року відбулася зустріч Першої заступниці міністра закордонних справ України Еміне Джапарової з новообраною Головою Офісу ООН Жінки в Україні – Сабіною Ніколь Фрейзер. Під час зустрічі обговорювалися перспективи та напрямки головування України в цій структурі протягом 2023 року. Представництво ООН Жінки в Україні погодилося активно брати участь у моніторингу виконання «Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення до 2025 року».

Тому, можна стверджувати, що ООН Жінки в Україні активно залучені до реалізації основної мети Структури – підтримка гендерної рівності, забезпечення прав жінок та дівчат, а з початком війни РФ проти України – надання всебічної гуманітарної підтримки гендерно чутливим категоріям населення України. У свою чергу, ООН-Жінки стають ще однією платформою на якій Україна може показати себе світові, представити свою позицію у контексті агресії РФ.

Антонів І. В.,
магістрант кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ПОЗИЦІЯ ООН ЩОДО ЯДЕРНОЇ ПРОГРАМИ КНДР

Ядерне досє Північної Кореї давно стоїть на порядку денному Ради Безпеки ООН. Кожен рік приносить нові і нові провокаційні дії з боку Північної Кореї. Санкції ООН видаються неефективними для вирішення проблеми, в тому числі через суперництво великих держав у Раді Безпеки та в Північно-Східній Азії.

Рада Безпеки ООН прийняла дев'ять основних санкційних резолюцій щодо Північної Кореї у відповідь на ядерну та ракетну діяльність країни з 2006 року. Кожна резолюція засуджує останню ядерну та балістичну ракетну діяльність Північної Кореї та закликає Північну Корею припинити свою незаконну діяльність, яка порушує попередні резолюції Ради Безпеки ООН. Усі дев'ять резолюцій були одностайно прийняті Радою Безпеки, і всі, крім Резолюції 2087 (січень 2013 р.), містять посилання на дії відповідно до розділу VII, статті 41 Статуту Організації Об'єднаних Націй. Окрім запровадження санкцій, резолюції дають державам-членам ООН повноваження перешкоджати та перевіряти північнокорейські вантажі на їхній території, а згодом арештовувати та позбавлятися від незаконних відправлень.

Після шостого ядерного випробування Північною Кореєю 3 вересня 2017 року Рада Безпеки ООН одностайно прийняла резолюцію РБ ООН 2375 11 вересня. Резолюція, спрямована, в першу чергу, на імпорт північнокорейської нафти, експорт текстилю та закордонних робітників, містила найсильніші санкції проти Північної Кореї. Резолюція 2375 ООН знову висловлює глибоку стурбованість серйозними труднощами, яким зазнає народ КНДР, засуджує КНДР за те, що вона намагається створити ядерну зброю та балістичні ракети замість добробуту свого народу. Також ООН підтверджує свою підтримку Шестисторонніх переговорів, закликає до їх відновлення та підтверджує свою підтримку зобов'язань, викладених у Спільній заяві від 19 вересня 2005 року Китаю, КНДР, Японії, Республіки Корея, Російської Федерації та Сполучених Штатів Америки.

Резолюція 2375 закріпила запровадження низки санкцій проти КНДР: 1) Повністю заборонено експорт текстилю; 2) Обмежує импорт нафтопродуктів на рівні 2 мільйонів барелів на рік; 3) Заморожує обся-

ги імпорту сирої нафти; 4) Забороняє весь імпорт природного газу та конденсату; 5) Забороняє державам-членам надавати дозвіл громадянам Північної Кореї на роботу в їхніх юрисдикціях, якщо інше не визначено комітетом, заснованим РБ ООН 1718; 6) Заморожує активи додаткових північнокорейських організацій, у тому числі Департаменту організаційного керівництва, Центральної військової комісії та Департаменту пропаганди та агітації; 7) Наказує комітету 1718 визначити судна, що транспортують заборонені предмети з Північної Кореї; 8) Забороняє всі спільні підприємства або кооперативні організації або розширення існуючих спільних підприємств з юридичними чи фізичними особами КНДР.

Резолюцією 2375 також додано додаткові пункти до списку заборонених технологій подвійного використання та визначено додаткові фізичні та юридичні особи.

22 грудня 2017 року Рада Безпеки ООН одногослосно прийняла резолюцію 2397 у відповідь на запуск Північною Кореєю МБР 29 листопада. Резолюція 2397 повторює багато принципів, викладених у Резолюції 2375 та визнає, що прибутки Північної Кореї, отримані від експорту та працівників за кордоном, сприяють її програмам ядерної зброї та балістичних ракет.

Основні санкції резолюції 2397: 1) Обмеження імпорту очищеної нафти з Північної Кореї до 500 тис. барелів на рік; 2) Встановлює річний ліміт імпорту сирої нафти на рівні чотирьох мільйонів барелів на рік; 3) Зобов'язує Раду Безпеки запровадити додаткові обмеження на імпорт нафти, якщо Північна Корея випробує ще одну ядерну зброю або міжконтинентальні балістичні ракети; 4) Наказує країнам вислати всіх північнокорейських робітників негайно або не пізніше ніж через два роки; 5) Забороняє північнокорейський експорт продовольства, сільськогосподарської продукції, обладнання для корисних копалин та електрообладнання; 6) Північна Корея забороняє імпорт важкої техніки, промислового обладнання та транспортних засобів. До списку санкцій ООН включено ще 16 осіб і 1 організацію.

Варто відзначити, що Північна Корея з 2020 року голосувала проти щорічної резолюції Генеральної Асамблеї ООН, яка вітає прийняття ТPNW (Договору про заборону ядерної зброї) і закликає всі держави підписати, ратифікувати або приєднатися до нього «якнайшвидше». У 2018 і 2019 роках вона утрималася при голосуванні за цю ж постанову.

У червні 2022 року Північна Корея тимчасово очолила провідний форум з ядерного роззброєння в ООН. Варто відзначити, що раніше цього року державу-ізолю звинуватили у випробуваннях міжконтинентальної балістичної ракети, які заборонені Радою Безпеки ООН. Однак

вона взяла на себе головування Конференції з роззброєння, оскільки посада змінюється між членами. Цей крок викликав негайну критику ефективності форуму. Низка неурядових організацій закликали країни покинути зал – це поширена форма дипломатичного протесту. Хоча країни-члени не зробили цього на сесії у четвер, деякі країни направили лише представників нижчого рівня.

У серпні 2022 року Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерріш оголосив про непохитну відданість ООН повністю денуклеаризованій Північній Кореї, навіть якщо розділена Рада Безпеки дає ізольованій країні більше можливостей для розширення своєї ядерної зброї та програм балістичних ракет. Під час зустрічі з президентом Південної Кореї Юн Сук Йолем у Сеулі А. Гутерріш заявив, що підтверджує «чітку прихильність ООН до повної, перевіреної та незворотної денуклеаризації Корейського півострова та КНДР», використовуючи ініціали офіційної назви Північної Кореї, Корейська Народно-Демократична Республіка.

Позиції постійних членів РБ ООН з цього питання відрізняються. Зокрема, в 2022 році адміністрація США заявила, що наполягатиме на запровадженні додаткових санкцій, якщо Північна Корея проведе ще одне ядерне випробування, проте перспективи значущих покарань неясні. КНР і РФ нещодавно наклали вето на запропоновані США резолюції в Раді Безпеки ООН, які б посилили санкції проти Північної Кореї через деякі випробування балістичних ракет цього року, підкреслюючи розбіжності між постійними членами Ради Безпеки ООН, які поглибилися через війну Росії проти України.

УДК 327.82:811.131.1](043.2)

Бикова А. І.,
магістрантка кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

«ITALIANITA» ЯК ІНСТРУМЕНТ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ІТАЛІЇ

Практика поширення італійської мови за кордоном виступає достатньо вагомим інструментом в діяльності зовнішньополітичних представництв Італії.

Тенденція до зростання популярності італійської мови спостерігалася у 2004 р.: кількість курсів збільшилась до 2500 у порівнянні із 2000 роком, а кількість бажаючих її вивчати на 30 тис. Ці дані були показали, що вивчення мови відбувається не лише в рамках культурних установ, але й за сприяння відповідних галузевих підприємств, де особливо помітні переваги італійського продукту: мода, дизайн, архітектура. Варто зазначити, що сьогодні в італійському парламенті лунають постійні заяви про необхідність «напрацювання стратегій із захисту та просування італійської мови в ЄС та інших міжнародних організація».

Поряд з тим не варто забувати, що кожного дня ситуація змінюється: доводиться виборювати собі місце в системі не лише європейських, але й світових мов, адже поряд з італійською конкурують німецька, французька, іспанська та англійська європейські мови. У такому випадку місце італійської в системі світових мов залежить головним чином від сталості всієї системи. Процеси глобалізації та в той же час локалізації постійно розкачують та змінюють ситуацію.

Пропагуючи ідею «Italianita», тобто поширення всього, що пов'язане з Італією, просування вивчення мови закордоном є дієвим інструментом зовнішньої політики країни. Тому успіх поширення мови залежить та грає на користь просування системи Італії в цілому.

Італійська є найбільш популярною для вивчення в Європі після французької та німецької. Крім інститутів культури, важливе місце у поширенні культури та мови закордоном відводиться товариству Данте Аліг'єрі. 1893 р. декретом короля Італії був заснований фонд товариства «Данте Аліг'єрі». Статут проголошував: «Наша мета – зберігати і поширювати у всьому світі італійську мову та італійську культуру, заохочувати духовні зв'язки із співвітчизниками за кордоном, прищеплювати іноземцям любов до Італії і добиватися відданості італійської цивілізації». В даний час «Данте Аліг'єрі» налічує понад півтисячі відділень за кордоном і сотню в самій Італії. Товариство організовує курси італійської мови і видає сертифікати, що підтверджують той чи інший рівень володіння мовою відповідно до вимог Ради Європи. Воно проводить виставки та концерти, спортивні змагання, кінофестивалі, гастролі театральних колективів, літературні вечори, покази мод. З метою координації діяльності при МЗС діє спеціальний комітет по співпраці з організацією.

В Україні діє Італійський Інститут Культури в Києві. Метою його діяльності є поширення італійської мови та культури в Україні шляхом проведення культурних заходів, які сприяють обміну ідеями в різних галузях науки та мистецтва. Італійський Інститут Культури в Києві

пропонує курси з італійської мови та країнознавства, щорічні екзаменаційні сесії для отримання диплому про знання італійської мови як іноземної, можливість відвідування італійської бібліотеки, інформаційне та документальне обслуговування стосовно галузей італійської культури.

Отже, політика поширення італійської мови – італофонія – важлива частина італійської публічної дипломатії, це стратегія формування міжнародної італомовної спільноти та наведення мостів між Італією і тими, хто за її кордонами говорить або хоче говорити італійською. І ще раз засвідчує, що в сучасних глобалізаційних процесах стирання кордонів між державами збереження національної та культурної самобутності можливе саме через мову та культуру. Італійці активно сприяють формуванню італомовної спільноти та просуванню італійської мови і культури, пропагуючи бренд «made in Italy». А поширення італійської мови у ділових колах дає сподівання на її успіх.

УДК 327.82+341.238](71)(043.2)

Гринюк А. О.,

Магістрантка кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ЗАСАДИ МИРОТВОРЧОЇ ПОЛІТИКИ КАНАДИ

Прийнято вважати, що саме Л. Б. Пірсон, науковець, дипломат та 14-й прем'єр міністр Канади, став основоположником ідеї миротворчості, як провідного напрямку зовнішньої політики Канади. Саме він зіграв важливу роль у врегулюванні Суецької кризи 1956 року, висунувши ідею залучення сил швидкого реагування ООН до вирішення конфлікту. Миротворча місія ООН, яка була затверджена Радою Безпеки в листопаді 1956 року, складалася з військ з різних країн, включаючи Канаду, і успішно запобігла подальшим військовим діям та стабілізувала ситуацію в регіоні. В 1957 році Л. Б. Пірсон отримав Нобелівську премію миру за внесок у міжнародну миротворчу діяльність.

У наступні роки Канада стала ключовим учасником миротворчих місій ООН, надсилаючи військових, поліцейських і цивільний спеціалістів у зони конфліктів по всьому світу. Канадські миротворці брали участь у численних операціях, зокрема в Конго на початку 1960-х ро-

ків, на Кіпрі в 1970-х і 80-х роках, в країнах колишньої Югославії в 1990-х роках та Руанді. За всю історію миротворчої діяльності Канади більш ніж 125 000 канадських військових та спеціалістів прийняли участь в миротворчих місіях.

Розпад біполярної системи вніс свої зміни в світовий порядок та баланс сил на міжнародній арені, змінивши не лише природу, але й методи ведення конфліктів. Поступова еволюція підходів до миротворчої діяльності відображає мінливі глобальні та безпекові виклики сучасних конфліктів. Хоча миротворча діяльність досі залишається ключовим напрямком діяльності Канади закордоном, канадський уряд все більше звертає свою увагу саме на миробудівництво шляхом економічної та соціальної підтримки конфліктних регіонів.

Сучасний підхід до побудови миру чітко простежується в плані Міністерства закордонних справ Канади (Global Affairs Canada: Departmental Plan 2023-2024). Автор виділяє чотири основні складові:

1. Формування правової міжнародної системи, просування демократії та прав людини шляхом поглиблення співробітництва в рамках регіональних та глобальних міжнародних організацій (ООН, НАТО, ОБСЄ, АСЕАН, Міжнародна організація Франкофонії);

2. Міжнародна співпраця та захист національних інтересів Канади на міжнародній арені; співробітництво з країнами Співдружності, США, Європейським Союзом, партнерами в Азії, субсахарській Африці та на близькому Сході; культурна дипломатія;

3. Підтримка міжнародної торгівлі, залучення канадських експортерів до світового ринку;

4. Подолання гуманітарних та соціальних проблем в конфліктних регіонах та країнах, що розвиваються шляхом фінансування ключових сфер людського життя (освіта, охорона здоров'я, сільське господарство); захист прав жінок, дітей, людей з інвалідністю та ЛГБТ спільноти.

В 2004 році уряд Канади запровадив Програму миротворчих і стабілізаційних операцій (Peace and Stabilization Operations Program) — це ініціатива, спрямована на запобігання, контроль та вирішення міжнародних конфліктів і криз.

Програма PSOPs зосереджена на трьох основних сферах:

- запобігання конфліктам і розбудова миру
- стабілізація нестабільних і постраждалих від конфлікту держав
- підтримка миротворчих операцій ООН.

Програма надає фінансування та технічну підтримку урядам, громадським та міжнародним організаціям. Однією з ключових цілей програми PSOP є залучення місцевої влади до запобігання конфліктам

та розбудови миру. Це включає роботу з місцевими партнерами для усунення основних причин конфлікту.

УДК УДК [327:341] (510+6) «20...»

Джуман В. І.

магістрант кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

АФРИКАНСЬКИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЄС НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Африка є важливим регіоном для Європейського Союзу з точки зору зовнішньої політики. Актуальність та важливість африканського вектора зовнішньої політики ЄС на сучасному етапі визначається рядом факторів, таких як економічний потенціал Африки, геополітичне значення регіону, виклики розвитку та стабільності, а також необхідність партнерства між ЄС та африканськими країнами. Взаємодія між ЄС та Африкою може мати взаємовигідний вплив на обидві сторони, сприяти розвитку та співпраці в ряді ключових відносин, таких як економіка, торгівля, розвиток, міграція, мир та безпека.

Розвиток відносин між Африкою та ЄС має свої коріння в історичних, політичних та економічних відносинах між цими двома регіонами. Ранні етапи розвитку відносин між Африкою та ЄС можна відстежити наступним чином:

– колоніальна спадщина: багато країн Африки були колоніями європейських держав, що встановило початковий контакт між цими регіонами. Колоніальна спадщина залишила свій відбиток на культурі, економіці та політиці Африки, і це впливає на сучасні відносини між Африкою та ЄС;

– деколонізація та незалежність: після Другої світової війни багато країн Африки вибороли свою незалежність від колоніальних держав. Цей процес призвів до настання нових держав на африканському континенті та початку формування їх зовнішньої політики, включаючи відносини з ЄС;

– розвиток економічної співпраці: з часом ЄС став важливим економічним партнером для багатьох країн Африки. Взаємна торгівля, інвестиції, розвиткова допомога та інші форми економічної співпраці між Африкою та ЄС стали важливим аспектом їх взаємовідносин;

На сучасному етапі відносини між ЄС та Африканським континентом базуються на ряді ключових аспектів, таких як політичний діалог, економічна співпраця, розвиток, безпека та міграція. Основні риси сучасних відносин між ЄС та Африкою включають наступні:

1. Політичний діалог: ЄС та Африка здійснюють регулярний політичний діалог на різних рівнях, включаючи зустрічі між керівниками держав та урядів, міністерськими зустрічами, самітами та консультаціями на різних тематиках, таких як мир та безпека, зміни клімату, розвиток, права людини, міграція та інші важливі питання.

2. Економічна співпраця: ЄС є одним з найбільших торгових та інвестиційних партнерів Африки. ЄС та Африка активно співпрацюють у сферах торгівлі, інвестицій, розвитку і приватного сектору. ЄС надає фінансову підтримку для розвитку інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та інших галузей в Африці, а також розробляє програми сприяння підприємництву, торгівлі та інвестиціям.

3. Розвиток: ЄС активно сприяє розвитку Африки шляхом реалізації ряду програм та проєктів, спрямованих на покращення економічного розвитку, забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я, підтримки сільського господарства та боротьби з бідністю. ЄС також надає гуманітарну допомогу в разі кризових ситуацій.

Хоча відносини між ЄС та Африканським континентом мають великий потенціал для співпраці, є кілька проблем, які можуть впливати на їх розвиток на сучасному етапі. Незважаючи на співпрацю в економічних питаннях, африканські країни стикаються з рядом економічних викликів, таких як низький рівень розвитку, високий рівень безробіття, недостатня інфраструктура та недостатність інвестицій. Ці економічні виклики можуть обмежити здатність країн Африки відповідати на співпрацю з ЄС на рівних умовах та реалізувати спільні проєкти. Також деякі країни Африки стикаються з політичною нестабільністю, конфліктами та внутрішньополітичними ризиками, що може впливати на співпрацю з ЄС. Нестабільні політичні умови можуть ускладнити діалог, взаємодію та реалізацію спільних проєктів. На сьогоднішній день, Африка стикається з великими міграційними викликами, зокрема в сфері незаконної міграції, біженців та мігрантів, що впливає на співпрацю між ЄС та Африкою, зокрема на співпрацю в сфері безпеки та міграційної політики. Окремо слід відзначити геополітичний контекст, адже конкуренція за вплив та ресурси в Африці відбувається не тільки між ЄС та Африкою, але й між іншими регіональними та глобальними акторами.

Вбачаємо кілька шляхів, які можуть сприяти покращенню відносин між ЄС та Африканським континентом на сучасному етапі:

1. Зміцнення економічної співпраці: ЄС може продовжувати розширювати та поглиблювати економічну співпрацю з країнами Африки, зокрема у сферах торгівлі, інвестицій, розвитку інфраструктури та розширення ринків.

2. Забезпечення сталого розвитку: співпраця між ЄС та Африкою може бути спрямована на забезпечення сталого розвитку, зокрема у відносинах з питань клімату, енергетики, водних ресурсів та сталого використання природних ресурсів.

3. Розвиток людського капіталу: ЄС може підтримувати проекти та ініціативи, спрямовані на розвиток людського капіталу в Африці, такі як освіта, наука, технічна підтримка та вдосконалення здоров'я. Розширення доступу до освіти, науки та технічних знань може допомогти зміцнити потенціал розвитку в Африці та сприяти взаємодії між ЄС та Африкою.

УДК 327(469)«20/21»

Каленюк О. С.,
магістрант кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ СПІВТОВАРИСТВА ПОРТУГАЛОМОВНИХ КРАЇН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Співтовариство португаломовних країн – CPLP – було створене в 1996 році. Це об'єднання країн, які спільно використовують португальську мову, має значний потенціал у вирішенні проблем, які виникають у різних сферах життя. До його складу входять Ангола, Бразилія, Гвінея-Бісау, Мозамбік, Португалія, Східний Тимор, Сан-Томе і Принсіпі. Ці країни мають багато спільного: історичні зв'язки, мову, культуру, географічне положення та економічні і соціальні проблеми. CPLP має на меті підтримку та розвиток співпраці між країнами, покращення життя населення та спільне розв'язання проблем, які стосуються країн-учасниць. Однією з основних галузей співпраці є економічна сфера. Співтовариство допомагає підтримувати та зміцнювати торговельні зв'язки між країнами, стимулювати інвестиції та спільний розвиток.

CPLP виконує важливу роль у сфері культури та освіти. Воно допомагає зберегти та поширювати культурну спадщину країн-учасниць,

проводить спільні культурні заходи та обмін мистецькими колективами, сприяє зміцненню освітніх зв'язків між країнами, підвищує якість освіти та обмін досвідом. CPLP має важливу роль у вирішенні соціальних та екологічних проблем. Країни-учасниці мають схожі проблеми з бідністю, безробіттям та доступом до охорони здоров'я, співтовариство допомагає координувати зусилля країн-учасниць у боротьбі з цими проблемами та розвитку соціальних програм. CPLP сприяє зміцненню міжнародної співпраці в галузі охорони навколишнього середовища, розвитку відновлюваної енергетики та зменшенню впливу на клімат.

У сучасному світі співпраця між країнами є дуже важливою для забезпечення миру та стабільності. Співтовариство португаломовних країн має великий потенціал у зміцненні співпраці між країнами, розвитку економіки та підвищенні якості життя населення. Важливо, щоб країни-учасниці продовжували працювати над розвитком співтовариства та спільно розв'язували проблеми, які стосуються всіх країн-учасниць. Тільки таким чином можна забезпечити стійкий розвиток та добробут всіх країн-учасниць CPLP.

На жаль, існує декілька проблем, які перешкоджають розвитку CPLP. Однією з таких проблем є економічна нерівність між країнами-учасницями. Деякі країни мають більш розвинену економіку та вищий рівень життя, ніж інші. Це може спричинити деякі труднощі у взаємодії між країнами та затримувати розвиток співтовариства в цілому. Існують культурні та мовні різниці між країнами-учасницями, що можуть вплинути на взаєморозуміння та співпрацю. Однак, співтовариство португаломовних країн використовує свої культурні та мовні спільноти, щоб зблизити країни та забезпечити більш ефективну співпрацю. Ще однією проблемою є географічне розташування країн-учасниць. Країни CPLP знаходяться на трьох різних континентах, що може ускладнити координацію та взаємодію між ними. Незважаючи на ці проблеми, співтовариство португаломовних країн зберігає свою важливість та актуальність. Країни-учасниці продовжують займатися спільними проектами та ініціативами, які сприяють розвитку економіки, культури та науки.

Один з прикладів успішної співпраці між країнами-учасницями співтовариства португаломовних країн є програма стипендій CPLP (Comunidade dos Países de Língua Portuguesa), що започаткована у 2004 році. Ця програма надає студентам та науковцям можливість отримати стипендію на навчання в країнах-учасниках співтовариства. Це сприяє обміну знаннями та досвідом між країнами, а також забезпечує зростання міжкультурної компетентності та взаєморозуміння. Також важливою ініціативою співтовариства є заснування Університету CPLP в

Португалії, який було створено у 2006 році. Цей університет надає можливість студентам з країн-учасниць отримати вищу освіту на рівні бакалавра та магістра у різних галузях знань. Університет має на меті забезпечити високоякісну освіту, що відповідає міжнародним стандартам, а також збільшити мобільність студентів та викладачів між країнами-учасниками.

Одним з головних завдань співтовариства португаломовних країн є сприяння розвитку економіки країн-учасників. Для досягнення цієї мети в співтоваристві проводяться численні проекти та ініціативи. Наприклад, у 2019 році у місті Порту, Португалія, відбувся Форум бізнесу CPLP, на якому обговорювалися питання розвитку торгівлі та інвестицій між країнами-учасниками співтовариства. Також у співтоваристві функціонує спільна програма залучення інвестицій, яка сприяє залученню іноземних інвесторів до країн-учасниць та розвитку міжнародних бізнес-зв'язків.

Усі ці ініціативи спрямовані на підвищення рівня співпраці та взаєморозуміння між країнами-учасниками співтовариства португаломовних країн. Вони допомагають укріплювати дружні відносини між країнами, підвищувати економічну та культурну взаємодію, а також сприяють зростанню впливу португаломовних країн на міжнародній арені.

Отже, CPLP на сучасному етапі займає важливе місце у світовій спільноті. Країни-учасниці мають багатий культурний спадок та історію, що дозволяє їм розвивати глибокі взаємини в різних сферах. Зокрема, економічна співпраця, культурний обмін та політична співпраця дозволяють забезпечувати розвиток та стабільність на регіональному та міжнародному рівнях. Крім того, співтовариство має значний потенціал для співпраці в таких сферах як наука та технології, енергетика, екологія, гуманітарна допомога та багато інших. Важливо, щоб країни-учасниці продовжували співпрацювати та розвивати свої взаємини, щоб спільно забезпечувати мир, стабільність та процвітання своїх народів.

CPLP має великий потенціал для розвитку і співпраці в різних сферах. Однією з можливих галузей співпраці є наука та технології. Зараз вже існує співпраця між університетами та дослідницькими інститутами різних країн-учасниць, але вона може стати ще більш активною та ефективною. У цій сфері важливо спільно вирішувати такі проблеми, як боротьба зі зміною клімату, створення екологічно чистих технологій, покращення якості життя населення та ін. Також, співтовариство може розвивати спільні культурні проекти, які сприятимуть зближенню культур та збагаченню національної спадщини. Наприклад, проведення спільних фестивалів, виставок, лекцій, концертів тощо. Окрім

цього, CPLP може спільно вирішувати міжнародні проблеми, такі як боротьба зі злочинністю, тероризмом та транснаціональними загрозами, такими як епідемії та кібератаки.

Проте, для досягнення успіху в усіх цих сферах, країни-учасниці повинні продовжувати спільно працювати та виконувати свої зобов'язання перед співтовариством. Необхідно також пам'ятати про значимі питання, пов'язані з дотриманням прав людини та демократією, які є фундаментальними цінностями для усіх країн, що стали учасниками співтовариства. Однак, необхідно також звернути увагу на питання, пов'язані з розвитком та дотриманням прав людини, демократією, боротьбою з корупцією та іншими проблемами, що стоять перед країнами-учасницями. Спільна робота над цими питаннями може забезпечити не лише процвітання країн-учасниць, але й позитивний вплив на всіх жителів світу.

Отже, співтовариство португаломовних країн має великий потенціал для розвитку і співпраці в різних сферах, що може мати значний позитивний вплив на світову суспільну думку та забезпечити розвиток країн-учасниць. Важливо, щоб країни-учасниці продовжували працювати разом та розвивати свої взаємини, щоб забезпечити мир, стабільність та процвітання своїх народів, а також забезпечити позитивний вплив на всіх жителів світу.

УДК 327.7:342.7-055.2(5-12+6-17)(043.2)

Кириченко Є. А.,

магістрантка кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В НАДАННІ ПРАВ ЖІНКАМ РЕГІОНУ МЕНА

Наразі на порядку денному міжнародних відносин є гендерні питання, насамперед, права жінок, які стають об'єктом діяльності як окремих держав, так і міжнародних організацій, серед яких чільне місце посідають міжнародні неурядові організації. Міжнародні неурядові організації (NGO) – це організації створені на основі установчих документів зареєстрованих у відповідності з національним законодавством тією чи іншою державою. Загалом, термін NGO з'явився лише після появи ООН, а саме статуту цієї організації, що робить такий вид

організацій дійсно новим. Саме це і є однією з причин, чому NGO відіграють одну з ключових ролей у трансформації розвитку міжнародних відносин, зокрема, у розрізі держав, що розвиваються.

У звіті Всесвітнього економічного форуму про глобальні гендерні розриви за 2021 р. регіон Близького Сходу та Північної Африки (MENA – Middle East and North Africa region) став найнижчим у світі за рівнем досягнення гендерної рівності, і це за умови, що країни MENA охоплюють 12 із 25 країн із найгіршими показниками в усьому світі. Не дивлячись на те, що в останні два роки в арабському світі відбулася «арабська весна», для жінок гендерна нерівність все ще є глобальною проблемою прав людини, а мусульманські жінки все ще мають одні з найвищих гендерних розривів в економічному потенціалі та гендерну нерівність, що й намагаються виправити міжнародні неурядові організації.

Загалом, в регіоні MENA можна виокремити організації, що займаються гуманітарною в тому числі й освітньою допомогою: 1) «Центр арабських жінок для навчання та досліджень», 2) «Організація арабських жінок в Йорданії», 3) «КАФА» – як організація що виступає за реформи законодавства в Лівані, 4) «Дубайський фонд для жінок та дітей» – крім наукової діяльності також надає матеріальну допомогу, а також місця для проживання жінкам, що постраждали в результаті конфліктів, 5) «Жіноча ісламська ініціатива в духовності та рівності», яка за допомогою освіти бореться з стереотипами, щодо ісламської релігії та має на меті розширити можливості жінок регіону.

Тож, локальних міжнародних неурядових організацій є достатньо багато і всі вони є розгалуженими за сферами своєї діяльності, хоча й більшість з них направлена саме на освітню та реформаторську сферу. Серед здобутків організацій такого спрямування можна назвати розуміння проблем суспільства та розуміння можливих шляхів їх подолання, проте серед прорахунків варто зазначити невелике фінансування, обмеженість діяльності урядом країни в якій зареєстрована організація, невелика кількість механізмів, що можна використовувати.

Розглядаючи більш глобальні міжнародні неурядові організації, варто звернути увагу на англійську неурядову організацію CARE, яка за 75 років діяльності створила розгалужену систему та ефективні механізми, що допомагають розширювати можливості жінок у 7 регіонах та 111 країнах світу. Розглядаючи діяльність організації в регіоні MENA треба зауважити, що їх програми охоплюють наступні сфери: гендерне насильство; розширення соціальних та економічних можливостей жінок; залучення чоловіків і хлопців до досягнення гендерної рівності;

підтримка малого жіночого бізнесу; шкільна інфраструктура та підвищення рівня грамотності серед учнів початкової школи; управління та соціальна відповідальність.

Важливою є діяльність Міжнародного центру дослідження проблем жінок також (ICRW), хоча на сьогоднішній день ця організація не є надто активною в регіоні MENA, та має лише завершені дослідницькі програми в країнах регіону. Проте варто відзначити зусилля організації щодо покращення умов для жінок в соціальній та економічній та сфері здоров'я, а також заходи боротьби з гендерно зумовленим насильством та проблемами біженців.

Організація Розширення прав і можливостей для жінок у процесах прийняття рішень на Близькому Сході (LEAD) започаткована Німеччиною, яка має на меті сприяння жінкам у місцевому самоврядування, створенню сприятливого середовища для участі жінок в політиці, а також створення гендерних платформ та мереж. Загалом ця організація розгортала програми в Йорданії та Лівані, та досить успішно залучала жінок до політичних справ та інформаційно-просвітницької діяльності, а також надавала платформу для обміну досвідом.

У висновку варто зазначити, що в регіоні MENA діють багато міжнародних неурядових організацій, які опікуються майже усіма сферами життя жінок. Проте оцінити їх роль в суспільстві досить важко, адже не дивлячись на фінансування, обсяг досліджень які ці організації виконують та програми, що проводять, часто представляють протилежні від держави/уряду позиції, таку ситуацію ми можемо побачити і в Афганістані, де жінкам було заборонено працювати з NGO. Таким чином, не дивлячись на переваги перед «традиційними» міжнародними організаціями роль неурядових організацій в регіоні MENA не можна назвати вирішальною, хоча вони і є важливим етапом для трансформації спершу суспільства, а згодом до реформ в державах щодо забезпечення прав жінок.

Коваленко Д. М.,
магістрантка кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ КОРОЛІВСТВА НОРВЕГІЯ

Норвегія є державою середньої сили, яка все активніше застосовує інструменти м'якої сили. Протягом буквально кількох десятиліть Норвегія перетворилася з країни, економіка якої ґрунтувалася на природних ресурсах, на суспільство високих технологій, яка активно просуває власний бренд у світі.

У Норвегії створено низку інституцій, які займаються реалізацією напрямів публічної дипломатії країни. Так, до цієї системи входить Міністерство закордонних справ, яке є головним гравцем у координації діяльності публічної дипломатії, організація Visit Norway, Innovation Норвегія або NORAD (агентство з розвитку), які також відіграють вирішальну роль у просуванні країни на зовнішній арені.

Міністерство закордонних справ Норвегії встановлює різні форми співпраці, обміну інформацією і координує свою роботу з суб'єктами громадянського суспільства. Однак, МЗС Королівства неохоче бере участь у публічних дебатах щодо пріоритетів та цінностей своєї зовнішньої політики.

У Норвегії координація публічної дипломатії відбувається централізовано і корпоративно. Міністерство закордонних справ є актором, який координує спосіб представлення Норвегії за кордоном. Саме МЗС Норвегії просуває такі норвезькі образи і цінності, як мир, природа, рівність, які в усьому світі є привабливими. Варто зауважити, що через проблематичні відносини з власним суспільством МЗС Норвегії завжди доводилося обмінюватися інформацією з громадськістю, щоб отримати підтримку та схвалення зовнішньополітичної діяльності.

Іншою інституцією є NORAD або Норвезьке агентство з питань співробітництва в галузі розвитку - це агентство Міністерства закордонних справ Норвегії, яке займається розвитком міжнародного співробітництва. Що стосується Норвезької міжнародної ініціативи з клімату та лісу, то NORAD звітує перед Міністерством клімату та навколишнього середовища Норвегії.

У 2004 році Міністерство закордонних справ створило комісію для побудови іміджу Норвегії і поліпшення своєї репутації за кордоном –

Omdømmeutvalg. Цей комітет складався з представників влади, промисловості та культурного життя. Робота комітету полягала в тому, щоб проаналізувати ситуацію в країні та розробити хороші, ефективні заходи з метою розширення впливу Норвегії на світовій арені.

З середини 1980-х років були проведені різноманітні дослідження щодо сприйняття Норвегії за кордоном. Більшість цих досліджень прийшли до висновку, що люди не знають достатньо про скандинавську країну, але загальна картина цих знань є позитивною. Крім того, скандинавська країна розглядається як країна без особливого образу, сильних або слабких сторін.

Сьогодні нація може багато чого здобути, маючи відповідну стратегію для збільшення її престижу. Відповідна стратегія побудови успішного іміджу

У Норвегії має включати не лише бажання сприйматися певним чином іншими державами, а й враховувати основні цінності, що лежать в основі норвезького суспільства. Omdømmeutvalg – це складний проект, який хоче розвивати цю ідею і впроваджувати її на практиці. Основними завданнями Комісії є збільшення привабливості Норвегії як туристичної країни, як країни, в яку необхідно інвестувати, для зміцнення потенціалу праці у стратегічних напрямках, для сприяння технологічним інноваціям та дослідженням, для просування мистецтва та культури.

У 2007 році Міністром закордонних справ Йонас Гар Сторе було засновано Норвезький Форум публічної дипломатії. Функція цього Форуму полягала в підготовці і розробці спеціальної стратегії, спрямованої на зміцнення комунікацій в системі міжнародних відносин.

Отже, в Норвегії створено низку інституцій, які займаються реалізацією публічної дипломатії країни. МЗС Норвегії, яке координує процес реалізації публічної дипломатії, створило Норвезьке агентство з питань співробітництва в галузі розвитку (NORAD), комісію для побудови іміджу Норвегії і поліпшення своєї репутації за кордоном – Omdømmeutvalg, та заснувало Норвезький Форум публічної дипломатії.

Лисенко Б. В.,
магістрант кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ ЄС ТА РЕСПУБЛІКИ КОРЕЇ

Європейський Союз і Республіка Корея є важливими стратегічними та економічними партнерами, і вони поділяють схожі цінності, що випливають із їхніх ліберально-демократичних систем. Їхні стосунки значно розвинулися протягом попередніх років. Зокрема, з липня 2011 року почала застосовуватись Угода про вільну торгівлю між ЄС і Республікою Корея, хоча її офіційна ратифікація відбулась в грудні 2015 року. Ця Угода пішла далі, ніж будь-яка з попередніх угод ЄС, у знятті торговельних бар'єрів, а також була першою торговою угодою ЄС з азіатською країною. Це також була перша угода про вільну торгівлю ЄС, яка містила розділ про торгівлю та сталий розвиток. У цьому розділі підтверджується зобов'язання ЄС і Корей робити внесок у сталий розвиток шляхом інтеграції захисту праці та навколишнього середовища (включаючи клімат) у двосторонні торгові відносини.

1 липня 2021 року виповнилося 10 років Угоді про вільну торгівлю між ЄС і Республікою Корея. Хоча більшість імпорتنих мит було скасовано в 2011 році. Решту – за винятком обмеженої кількості сільсько-господарської продукції – було скасовано через п'ять років 1 липня 2016 року.

У цій Угоді також розглядаються нетарифні бар'єри в торгівлі, зокрема в автомобільному, фармацевтичному, медичному секторах та секторах електроніки. Угода створила нові можливості для доступу до ринку послуг та інвестицій, а також містить положення в таких сферах, як конкурентна політика, державні закупівлі, права інтелектуальної власності, прозорість регулювання та сталий розвиток.

Угода про вільну торгівлю між ЄС і Республікою Корея також містить юридично обов'язковий розділ про торгівлю та сталий розвиток. У результаті вирішення суперечки, яка підтверджує, що Корея не виконала своїх зобов'язань, викладених у розділі TSD, країна перебуває в процесі внесення змін до свого трудового законодавства.

Слід відзначити, що цю Угоду створила низку спеціалізованих комітетів і робочих груп між двома сторонами для моніторингу виконання. Ці органи також надають можливість шукати вирішення проблем дос-

тупу до ринку та брати участь у тіснішій регулятивній співпраці. Щорічний торговельний комітет на міністерському рівні виконує наглядову роль і покликаний забезпечити належне виконання угоди.

Варто зауважити, що у 2010 році ЄС і Корея перевели свої ширші відносини до стратегічного партнерства. 10 травня 2010 року обидві сторони підписали Рамкову угоду, яка набула чинності 1 червня 2014 року. Вона забезпечує основу для посилення співпраці з основних політичних і глобальних питань, таких як права людини, нерозповсюдження зброї масового знищення, протидія тероризму, зміна клімату та енергетична безпека. Це всеосяжна угода про політичну співпрацю з юридичним зв'язком з Угодою про вільну торгівлю між ЄС та Республікою Корея.

Отже, торговельні та інвестиційні відносини стабільно розвиваються, особливо з кінця 1990-х років. За останні роки Південна Корея стала 9-ю за значимістю партнером ЄС з експорту та імпорту. Якщо перейти до нещодавнього розвитку відносин між ЄС і Південною Кореєю та поглянути крізь призму двосторонніх партнерств ЄС в Індо-Тихоокеанському регіоні, партнерство з Південною Кореєю є одним із найуспішніших. Зараз відносини базуються на трьох угодах, підписаних протягом 2010-х років – Угоді про вільну торгівлю та Рамковій угоді, підписаній у 2010 році, та Угоді про участь у врегулюванні кризових ситуацій 2014 року. Крім того, Південна Корея стала стратегічним партнером ЄС у 2010 році.

УДК 327 (339.9) «20»

Мамедов А.

магістрант кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ПОЛІТИКА ТУРЕЧЧИНИ ЩОДО ГРУЗІЇ У РАМКАХ ОРГАНІЗАЦІЇ ЧОРНОМОРСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Чорноморський регіон є однією з унікальних утворень, які стали самостійною геополітичною зоною після розпаду радянської системи. У рамках регіону моделюються та розвиваються інтеграційні процеси, засновані на прагненні зближення та взаємодії національних господарств, формуванні регіональних економічних угруповань, пошуку

політичних компромісів та забезпечення безпеки. Але вказана унікальність формує не лише сприятливі умови для успішної політичної інтеграції до сучасного геополітичного простору, але й породжує ряд складнощів щодо входження держав регіону до світової політики.

Держави Чорноморського регіону мають спільні природно-географічні кордони, а море та його басейн створюють необхідну комунікаційну мережу між ними. Це одна з умов успішної інтеграції, однак нерівномірність економічного та політичного розвитку, напруженість, що зберігається у відносинах між суб'єктами регіону, мультикультурність та полірелігійність, а також активний вплив ззовні створюють суттєві проблеми для ефективної консолідації. Особливу роль тут відіграє відсутність тривалого досвіду побудови самостійних інтеграційних моделей та наявність об'єктивної необхідності постійного балансування між різними центрами сили, представленими ЄС, США, Росією та Туреччиною, прагне до лідируючих позицій. І, проте, протягом останніх двадцяти п'яти років, що послідували за розпадом радянської системи, чорноморські держави активно намагаються проводити політику співробітництва та більше глибокої інтеграції.

Організація чорноморського економічного співробітництва (Organization of Black Sea Economic Cooperation, BSEC) була створена в 1992 році, це міжурядова організація, що об'єднує 12 держав, створена для розвитку співробітництва, миру, стабільності та процвітання в басейні Чорного моря. В ОЧЕС входять Азербайджан, Албанія, Вірменія, Болгарія, Греція, Грузія, Молдова, Росія, Румунія, Сербія, Туреччина та Україна. Спостерігачі в організації Австрія, Білорусь, Німеччина, Єгипет, Ізраїль, Італія, Польща, Словаччина, США, Франція, Туніс, Хорватія, Чехія та Європейська комісія, Конференція Енергетичної хартії, Чорноморська комісія, Міжнародний Чорноморський клуб.

Декларацією про Чорноморське економічне співробітництво передбачається заохочення багатостороннього співробітництва в галузі торгівлі та промисловості, енергетики, транспорту, зв'язку, науки та техніки, сільського господарства, екології, туризму та інших сферах.

Незважаючи на свою явно виражену економічну основу, ОЧЕС покликана зміцнювати безпеку та стабільність регіонального співробітництва як частини інтеграційного процесу в Європі, заснованого на правах людини та основних свободи, на процвітання через економічну свободу, соціальну справедливість, рівну безпеку та стабільність. Особливо наголошується відсутність політичного підтексту при формуванні та функціонуванні цього об'єднання.

Участь Грузії в ОЧЕС завжди була пронизана духом співпраці, що бере свій початок з їх внутрішніх і зовнішніх інтересів. Головною ме-

тою їх уряду є побудова сильної демократичної держави, яка живе в мирі зі своїм сусідом, яка бажає та здатна взяти на себе всі свої зобов'язання щодо регіонального та глобального порядку денного. Грузія надає особливого значення розвитку співпраці в рамках Чорноморського регіону. Грузія є одним із співзасновників ОЧЕС. З моменту заснування організації керівним принципом країни було полегшення роботи організації.

Отже, Завдяки грузинським реформам вони сприяли активізації регіональних економічних зв'язків. Завдяки значному зниженню нетарифних бар'єрів для імпорту, а також тарифних ставок вони насолоджуються кращими торговими відносинами з кількома країнами ОЧЕС. Отже, було розглянуто політику Туреччини щодо Грузії у рамках Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС).

УДК 327 (72) «20»

Турпа О. М.,
магістрант кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ПОЗИЦІЯ МЕКСИКИ ЩОДО УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ

У 2022 році Мексика офіційно зайняла нейтральну позицію щодо повномасштабного вторгнення РФ в Україну, однак на міжнародних майданчиках, а саме, в ООН, вона час від часу підтримує нашу країну. До речі, в 2014 році Мексика найпершою серед країн Латинської Америки оприлюднила офіційну заяву відносно підтримки територіальної цілісності та незалежності України, а також підтримувала більшість українських резолюцій від Генеральної Асамблеї ООН як у 2014-му, так і у 2022-2023 рр.

Проте, зазначимо, Мексика утрималась при голосуванні за Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН ES11/3 від 7 квітня 2022 року, яка призупинила членство Росії у Раді ООН з прав людини через «серйозне занепокоєння кризою з прав людини, що триває, та гуманітарною кризою в Україні, ... включаючи грубі та систематичні порушення та зловживання прав людини», вчинені РФ. Окрім того, 22 квітня президент Мексики Андрес Мануель Лопес Обрадор заявив, про те, що його країна не сприймає російське вторгнення в Україну. «Ми не сприйма-

емо вторгнення Росії в Україну, так, як теж постраждали від вторгнень. Ми виступаємо за мирне вирішення конфліктів». Однак все ж, попри засудження вторгнення РФ, Мексика відмовилася підтримати санкційну політику держав західного світу. Лідер Мексики не висловлював солідарності з українським народом і не виражав пропозицій щодо надання притулку українським біженцям. Мексика, окрім того, не приєдналась до групи з 41 держав, що звернулась до Міжнародного кримінального суду із проханням проведення офіційного розслідування злочинів, що були вчинені армією РФ в Україні.

Президент Мексики Л. Обрадор вказав на те, що війна Росії проти України є результатом помилок світових політичних еліт, котрі «не могли створити умов для збереження миру». До того ж Мексика відмовилась постачати Україні зброю, однак висловила наміри надати гуманітарну допомогу.

Саме нейтралітет є основною традиційною позицією Мексики відносно міжнародних справ, до того ж він закріплений конституційно. Мехіко історично слідує політиці «принципового прагматизму», через яку в одних випадках зберігається примат міжнародного права, в інших – пріоритет національних інтересів.

Значною мірою мексиканський нейтралітет проявляється в доволі наївній пропозиції Л. Обрадора, щодо проголошення п'ятирічного глобального перемир'я. Для цього варто, як заявив мексиканський президент, сформувати комітет із 3-ох осіб за участю Генерального секретаря ООН Антоніу Гутерреша, Папи Римського Франциска і прем'єр-міністра Індії Нарендри Моді. За думкою очільника Мексики, Н. Моді, який підтримує добрі взаємовідносини із лідерами Росії, США та Китаю, зможе переконати всі три сторони погодитись на запропоновану мирну ініціативу. У першу чергу, Моді, Папа Римський та Гутерреш мають домогтись припинення війни в Україні і водночас переконати РФ, КНР і США, як основних «порушників спокою у світі», щодо підписання мирного договору на термін п'яти років. Сформований комітет повинен також займатися вирішенням «тайвансько-го» питання, а також і палестино-ізраїльського конфлікту.

Серед мексиканської політичної еліти переважає проросійська позиція. Практично через місяць після початку широкомасштабного російського вторгнення приблизно півдюжини членів Палати депутатів (нижньої палати мексиканського парламенту), серед яких були діячі правлячої партії MORENA, а також Робітничої партії і опозиційної Інституційно-революційної партії створили «Комітет мексикансько-російської дружби» Генерального Конгресу Мексиканських Сполучених Штатів.

Хоч за останні роки міжнародні відносини між Мексикою і РФ відверто стагнували, попри обмін візитами, є декілька напрямів міжнародних відносин, де спостерігаються збіги позицій, а саме, просування концепту багатопольярного/поліцентричного світу. Мексика, що позиціонує себе як регіонального лідера та middle power, очікувано шукає союзників і підтримки. Зазначеним обумовлено інтерес Мехіко до БРІКС. Проте БРІКС цікавий для Мексики не тільки присутністю там РФ, але й можливістю для розвитку двосторонньої співпраці з Китаєм, з котрим вона має ще тісніші відносини у стратегічному плані. Зближення з КНР (котре ще більш активізувалося через жорстку політику президента США в 2017-2021 рр. Д. Трампа щодо Мексики) значно змінює зовнішньополітичну орієнтацію країни, котра, попри все, досить часто намагалась синхронізуватися з політикою США.

Мексика є другим (після Бразилії) найбільшим торговим партнером України з країн Латинської Америки і Карибського басейну, а також посідає друге місце в Західній півкулі після США за загальними обсягами імпорту з нашої держави.

Отже, можемо віднести Мексику до ряду тих держав, з якими обов'язково варто підтримувати діалог, однак яка навряд чи може стати політичним союзником України з погляду на принципову і прагматичну зовнішньополітичну традицію.

УДК 327.88:343.575](5-12)(043.2)

Чулкова А. В.,
магістрантка кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

МІЖНАРОДНИЙ НАРКОТРАФІК ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ У ПІВДЕННО-СХІДНІЙ АЗІЇ

Дослідження міжнародної торгівлі наркотиками як джерела фінансування тероризму має важливе значення для регіональної безпеки в Південно-Східній Азії. Це пояснюється тим, що цей регіон відомий значним поширенням нелегального ринку наркотиків. У центрі регіону існує так званий «золотий трикутник» – це географічна зона, розташована в гірських районах М'янми, Таїланду і Лаосу, через яку, з огляду на специфічні географічні умови, вже тривалий час проходять незаконні потоки контрабандних товарів. Зараз «золотий трикутник» є

одним з провідних світових районів виробництва синтетичних наркотиків, зокрема метамфетаміну та другим найбільшим джерелом виробництва опіуму після Афганістану.

Зв'язок між незаконним обігом наркотиків і тероризмом у Південно-Східній Азії викликає особливе занепокоєння, оскільки за останнє десятиліття в регіоні відбулося значне зростання терористичної діяльності. Такі терористичні угруповання як «Джемаа Ісламія» та «Абу Сайяф», відповідальні за численні резонансні терористичні атаки в регіоні. Зв'язки між терористичними організаціями та торговцями наркотиками мають різні форми, починаючи від сприяння – захисту, транспортування та оподаткування – до прямої торгівлі, яку здійснює терористична організація з метою фінансування своєї діяльності. Торговці людьми та терористи мають однакові потреби в матеріально-технічному забезпеченні та таємному переміщенні товарів, людей і грошей.

У регіоні діють кілька терористичних організацій, і деякі з них є сепаратистськими, серед них – «Об'єднана державна армія Ва» та «Армія порятунку рохінджа Аракана», які функціонують у прикордонних штатах в М'янмі, КПФ – «Нова народна армія», яка активно діє на Філіппінах, та «Фронт національного визволення Тріпури» в Індії. Торговці наркотиками також можуть отримати значну свободу пересування, коли вони діють спільно з терористами, які контролюють значні території.

Серед перелічених організацій неодноразово відслідковувалися випадки торгівлі наркотиками для фінансування тероризму, тому варто розглянути деякі з них більш детально. «Джемаа Ісламія» – це екстремістське угруповання, що базується в Південно-Східній Азії, яке несе відповідальність за численні терористичні напади в регіоні у 2002 році – здійснення теракту – вибух на Балі, в результаті якого загинуло понад 200 людей. Пізніше з'ясувалося, що угруповання фінансувало напад за рахунок грошей, отриманих від торгівлі наркотиками. «Абу Сайяф» – терористична група на Філіппінах, яка викрадає людей і викупає людей за гроші, а торгівля наркотиками є одним із способів отримання коштів. У 2016 р. група брала участь у масштабній операції з викрадення людей на півдні Філіппін, яка фінансувалася за рахунок доходів від торгівлі наркотиками.

М'янма є основним виробником опіуму та героїну, які продаються в інші частини Південно-Східної Азії та за її межі, а також є частиною «золотого трикутника». Країна була визначена як основне джерело фінансування терористичних організацій у регіоні, включаючи «Армію порятунку рохінджа Аракана» (ARSA). Угруповання бере участь у

нападах на урядові сили в М'янмі та пов'язане з торгівлею наркотиками як способом фінансування своєї діяльності.

Зараз «золотий трикутник» є одним із провідних світових районів виробництва синтетичних наркотиків, зокрема метамфетаміну, для експорту до Австралії, Нової Зеландії та Східної та Південно-Східної Азії. Управління ООН з наркотиків і злочинності підтвердили, що вирощування опійного маку скоротилося з 2014 р., оскільки виробництво синтетичних наркотиків розширилося. В штаті Шан, М'янма, діє угруповання «Сем Гор», також відоме як «Компанія», вважається одним із головних міжнародних злочинних синдикатів, відповідальних за цю зміну. Синдикат займається переважно торгівлею наркотиками, потенційно заробляючи до 8 мільярдів доларів на рік. Вважається, що «Сем Гор» контролює 40% азійсько-тихоокеанського ринку метамфетаміну, а також займається торгівлею героїном і кетаміном. Крім М'янми, організація працює в багатьох країнах, включаючи Таїланд, Лаос, Нову Зеландію, Австралію, Японію, Китай і Тайвань.

Торговці наркотиками також можуть отримати значну свободу пересування, коли вони діють спільно з терористами, які контролюють значні території. Крім того, терористи та наркоторговці використовують подібні засоби для приховування прибутків і збору коштів: неофіційні системи переказів, контрабанда готівки, численні рахунки та підставні організації для відмивання грошей. Значна частина боротьби з наркотероризмом є неефективною через погану координацію та недостатню оцінку заходів.

Таким чином, наркотики та тероризм тісно пов'язані, тому що наркоторговці отримують вигоду від постачання зброї та доступу до таємних організацій, а терористи отримують джерело доходу та досвід у незаконному переміщенні та «відмиванні» доходів від незаконних операцій. Зважаючи на присутність так званого «золотого трикутника» – М'янма, Лаос та Таїланд, що є джерелом вироблення та транспортування наркотичних речовин – терористичні організації у регіоні Південно-Східної Азії безпосередньо мають механізм легалізації/ «відмивання» грошей для своєї діяльності. У свою чергу, це стає дестабілізуючим чинником безпеки у регіоні Південно-Східної Азії.

Шуркова О. А.,
магістрантка кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ФАКТОР «ЯДЕРНОЇ ГОНКИ ОЗБРОЄННЯ» У ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИНАХ ІНДІЇ ТА ПАКИСТАНА

Індія та Пакистан пережили кілька серйозних криз після появи компенсаційного ядерного потенціалу. На сьогоднішній день обидві країни прагнуть впоратися з ядерною небезпекою переважно в односторонньому порядку. Двосторонні переговори, спрямовані на пошук спільних підходів, наразі дали невтішні результати. Міжнародна спільнота та політики усього світу також закликають ці країни відповідально керувати ядерними програмами, які не зв'язані міжнародними конвенціями чи договорами.

За оцінками Міжнародної комісії, наразі Індія може мати 80-100 боезарядів, Пакистан – 90-110. Обидві держави мають можливості з нарощування ядерного потенціалу. Гонка озброєнь продовжується і з кожним роком кількість ядерної зброї збільшується. За даними Стокгольмського інституту дослідження проблем миру (SIPRI) на рахунок Індії і Пакистану, відповідно, 130-140 і 150-160 боеголовак.

Індія розглядає ядерну зброю як політичний інструмент впливу, а не засіб безпеки. У свою чергу, Пакистан – як «надійне мінімальне стримування». У січні 2002 року генеральний директор генерал-лейтенант Халід Кідваї визначив умови використання ядерної зброї Пакистаном, наголошуючи на потенціалі ядерної зброї як інструменту ведення війни.

Уряд Пакистану визначив чотири типи загроз (порога), що вимагають застосування ядерної зброї: *просторовий поріг* – проникнення індійських збройних сил на територію Пакистану, як наслідок через неможливість зупинити армію противника пакистанський уряд розглядає аспект застосування ядерної зброї; *військовий поріг* – повне знищення значної частини збройних сил Пакистану, особливо ВВС, при загрозі неминучої поразки, а також застосування хімічної чи бактеріологічної зброї; *економічний поріг* – істотна шкода економіці, яка може бути викликана морською блокадою або захопленням життєво важливих водних артерій; *політичний поріг* – дестабілізація в країні, викликана діями країни-агресора, в разі, коли цілісність країни поставлена на карту.

Ядерні доктрини в Південній Азії ще більше ускладнюються тристороннім характером відносин за участю Індії, Китаю та Пакистану. Таким чином, індійська ядерна доктрина повинна брати до уваги доктрину Китаю та політику розгортання, що, у свою чергу, впливає на те, як Пакистан формулює свою доктрину. Стабільність у цьому середовищі є більш проблематичною, враховуючи міцні військові відносини між Пакистаном і Китаєм і занепокоєння, які це викликає в Індії.

У той же час у сфері заходів довіри Індія і Пакистан підписали ряд документів: Угода про заборону нападу на ядерні об'єкти (1991); Угода про попереднє повідомлення про випробування балістичних ракет (2005); Угода про запобігання надзвичайних пригод за ядерною зброєю (2007). Жодна з цих угод не передбачає механізми і процедури верифікації.

Отже, щоб запобігти найгіршому сценарію, Індія, Пакистан, а також треті країни повинні приділити велику увагу процесу запобігання конфліктам між Ісламабадом та Нью-Делі і, особливо, можливості використання ними ядерної зброї. Підтримання постійного діалогу з двома урядами є важливим аспектом для безпекового середовища Південної Азії, оскільки відсутність чіткого визначення ядерних доктрин в країнах може призвести до фатальних наслідків.

УДК 327(519)

Якімова В. Є.,
студентка кафедри міжнародних відносин та зовнішньої
політики, ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна
Тихоненко І. В.,
канд. політ. наук, доцент
кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

КУЛЬТУРА ЯК ІНСТРУМЕНТ «М'ЯКОЇ СИЛИ» ТА ІМІДЖУ РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ У СВІТІ

У ХХІ ст. вагомим інструментом впливу держави на світовій арені, формування власного іміджу стає «м'яка сила». У контрасті з Північною Кореєю (КНДР) – політика використання корейської культури Південною Кореєю (Республіка Корея) є досить виразним інструментом у позиціонуванні на міжнародній арені та реалізації «м'якої сили» держави.

«М'яка сила» – це концепція, розроблена американським науковцем Дж. Наєм для опису здатності отримувати бажане через співпрацю та залучення, на противагу «жорсткій силі», тобто використанню примусових заходів або прямих платежів. «М'яка сила» – це здатність держави досягати своїх цілей через привабливість власної культури та соціально-політичних цінностей, на відміну від жорсткої сили, яка базується на військовому та економічному тиску.

Зважаючи на це варто розглянути основні складові корейської культури, що використовуються офіційним Сеулом у реалізації «м'якої сили» держави. Корейська культура відображена в їжі, музиці, танцях, мистецтві та різноманітних традиціях.

Музика. Корейська музика, особливо поп-музика, відома своїми яскравими відеокліпами, танцями та модними образами, які стали особливою рисою корейської культури. Наприклад такі її прояви як К-Поп, К-Drama та К-Beauty. Всі ці явища сприяють поширенню корейської культури та позиціонують її як молодіжний, модний і привабливий стиль життя.

Крім того, корейська музика стала важливим засобом залучення іноземних туристів до країни. Музичні фестивалі, такі як Seoul Music Week та Busan One Asia Festival, щороку приваблюють тисячі туристів, що позитивно впливає на розвиток туризму в країні. У свою чергу, корейська музика К-Поп сприяє як позитивному формуванню престижу та іміджу Республіки Корея у світі, так і поширенню корейської культури та дозволяє корейським компаніям розширювати свої ринки та залучати нових клієнтів.

Корейська кухня стала популярною в багатьох країнах світу завдяки своїй унікальності та здоровим методам приготування. Крім того, корейці відомі своїми традиційними стравами, які є для них культурно та історично важливими. У роки після Другої світової війни корейська кухня була дещо забута і недооцінена, але завдяки різним заходам у контексті «м'якої сили» вона почала поширюватися по всьому світу. Наприклад, у 2010 році в Нью-Йорку було створено Центр корейської кухні, покликаний популяризувати корейську кухню та допомагати рестораторам дізнаватися про її традиції та культуру. Зокрема, і на досить конкуруючому японському напрямку – у 2011 році в Японії почала реалізовуватись програма «Культурна промоція корейської кухні», що мала також сприяти зменшенню напруженості між двома країнами.

Крім того, Сеул використовує свою кухню для залучення іноземних туристів. Наприклад, у 2015 році корейський уряд заснував компанію

Korean Food Tour Company, яка організовує тури Республікою Корея, що спеціалізуються на корейській кухні.

Корейська кухня також є важливим елементом *візуальної культури*. Корейці дуже прискіпливо ставляться до презентації їжі та її зовнішнього вигляду. Традиційні корейські страви виглядають дуже привабливо завдяки своїй кольоровій гамі та складній подачі. Наприклад, у 2010 році для популяризації корейської кухні та туризму в Південній Кореї була запущена кампанія «Корейська їжа: гармонія чотирьох сезонів», яка відображала використання візуальної культури для досягнення цілей «м'якої сили». В рамках кампанії були організовані спеціальні заходи, такі як фестивалі їжі та кулінарії, щоб привернути увагу туристів до корейської їжі та культури. Кампанія сприяла зміцненню іміджу Республіки Корея як країни, де можна насолодитися не лише смачною їжею, але й красивими пейзажами та культурою.

Корейські традиції. Корейці дуже пишаються своєю культурою і традиціями, тому святкування традиційних свят є важливою частиною їхнього життя. Одним з найвідоміших свят є Сонні, яке відзначається на початку лютого та знаменує початок весни і нового року за місячним календарем. Під час Сонні корейці прикрашають свої будинки червоними ліхтариками, готують особливу їжу та обмінюються подарунками. У це свято сім'ї збираються разом і проводять час разом. Ще одне важливе свято – Чусок, яке відзначається в середині вересня. Це свято знаменує закінчення збору врожаю і подяку за нього. Корейці готують особливі страви, такі як сіджон (сушена риба) і проводять церемонії на могилах своїх предків.

Отже, елементи корейської культури – музика, кухня, традиції мистецтво мають великий потенціал як інструмент «м'якої сил» держави в сучасному світі і досить ефективно використовуються Республікою Корея для позиціонування у світі.

Бокій О. В.,
канд. екон. наук,
старший науковий співробітник,
Інститут продовольчих ресурсів НААН, м. Київ, Україна

ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЕКСПОРТУ ПРОДОВОЛЬСТВА З УКРАЇНИ

З посиленням світових глобалізаційних процесів спрощуються бар'єри між країнами, зростають обсяги та асортимент торгівлі продовольством у світі. Україна наразі є гарантом продовольчої безпеки, забезпечуючи світ, особливо збіднілі країни Африки та Близького Сходу найнеобхіднішим продовольством – зерновими, олійними, м'ясом птиці та іншими харчовими продуктами. За потенціалом країна може нагодувати продовольством 400 млн чол., не рахуючи власного населення. Тому ризики та виклики в Україні (насамперед військова агресія російської федерації) ставлять під загрозу світову продовольчу безпеку. Проблема забезпечення стабільного експорту продовольства, альтернативних шляхів логістики, подолання сучасних викликів наразі є особливо актуальною та потребує більш поглиблених досліджень науковців.

До війни аграрний сектор України забезпечував майже 20% ВВП країни, частка продовольчого експорту від загального сягала понад 40%. Україна відіграє значну роль в забезпеченні глобальної продовольчої безпеки і постачала на зовнішні ринки у довоєнний 2021 рік 11% вартості світового обсягу кукурудзи, 7% пшениці, до 5% ячменю. Для збіднілих країн південно-східної Азії та Африки українське зерно є ключовим для продовольчого споживання. Найбільш залежними від української пшениці були Лівія (38% імпортних потреб країни), Туніс та Ефіопія (по 36%), Єгипет (29%) [1]. В результаті збройної агресії російської федерації здебільшого ці країни опинилися під загрозою голоду. І лише завдяки гуманітарному морському шляху постачання, погодженому між Україною та Росією за посередництва Туреччини та ООН у травні 2022 року, який отримав назву «зелений коридор», відновився експорт аграрної продукції. В Україні задіяні порти «Одеса», «Чорноморськ» і «Південний». За даними Міністерства аграрної політики, до нужденних країн – Ефіопії, Сомалі, Судану було відвантажено 1 млн т пшениці, до Африки – 3 млн т аграрної продукції [2].

Серед продовольства з доданою вартістю у довоєнному 2021 р. на ринок Україною було поставлено 45% світового експорту олії, із пере-

важаючою часткою необробленої продукції, країна займала третє місце в рейтингу експортерів м'яса птиці (курятини) до ЄС. Сучасні виклики – пандемія Covid 19 та військовий стан в Україні вплинули на обсяги і структуру експорту агропродовольчої продукції [3]. У 2022 році в структурі експорту пшениці удвічі зросла частка Туреччини, яка здійснювала реекспорт зерна та виготовленого з нього борошна, в 1,9 рази зменшилася частка Єгипту (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка частки вартості експорту продовольства з України за країнами світу у 2019 – 2022 рр., %

Країна	Пшениця				Країна	Олія			
	2019	2020	2021	2022		2019	2020	2021	2022
Туреччина	5,7	5,8	8,8	17,8	Індія	33,2	27	29,8	14,1
Румунія	0	0	0	12,3	Туреччина	0,3	1,2	1,2	12
Єгипет	18,2	17	16,9	9	Польща	1,2	2	1,7	8,9
Іспанія	1,3	2	0,8	8,5	Румунія	0	0,2	0,1	7,7
Алжир	0,2	0	0,9	5,3	Нідерланди	10,6	9,9	10,5	7
Польща	0	0	0	4,9	Китай	13,9	18,3	14,4	6,2
Ліван	2,3	3,7	3,2	3,8	Італія	6,2	5,4	5,1	5,9
Йемен	3,3	4	4,1	3,3	Болгарія	0,3	0,4	0,1	5,1
Курятина									
Країна	2019	2020	2021	2022	Країна	2019	2020	2021	2022
Німеччина	26,9	25,9	26,0	25,1	Бразилія	6,7	6	3,7	3,9
Польща	16,8	19,6	22,6	23,3	Литва	3	2,6	2,7	2,7
Україна	10,5	10,9	10,1	14,6	Данія	2,5	2,6	2,2	2,6

Продовження таблиці 1

Бельгія	13,5	13,4	15,3	13,2	Великобританія	5,7	6,1	4,3	2,2
Франція	6,9	5,7	5,4	4					

Джерело: сформовано за даними [1]

Водночас, через диверсифікацію логістики Румунія вперше імпортувала для подальшого реекспорту 12,3% пшениці і 7,7% олії, Польща – 4,9% пшениці і 8,9% олії, Болгарія – 5,1% олії (проти 0,1% у 2021 році). Країни Причорноморського регіону – Туреччина, Румунія та Болгарія разом імпортували з України найбільший обсяг українського зерна та олії. Через військовий стан змінилася загальна структура експорту в економіці країни. Якщо у 2021 році лідерами експорту були чорні метали, у 2022 році – зернові, вагому частку з яких склали перехідні запаси попереднього року.

На структуру експорту м'яса птиці військові дії в Україні суттєво не вплинули, оскільки збереглася можливість сухопутного постачання продукції. Водночас країна поставила на зовнішні ринки пшениці на 44% менше у вартісному і на 47% – у кількісному вимірах. Курятини було поставлено майже на 858 млн дол. США, що на 20% більше, ніж у 2021 році, попри надзвичайні виклики і знищення потужностей, зокрема в Херсонській області. Олії соняшникової було експортовано на 14% менше, проти зростання вартості експорту на 24% у 2020 р. і 20% – у 2021 р.

Динаміка кількісного експорту пшениці і м'яса птиці продукції з України по країнах-лідерах свідчить про відмінні тенденції (рис. 1).

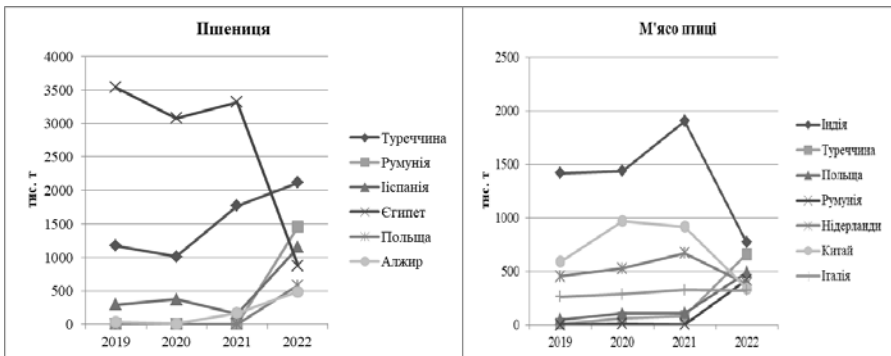

Рис.1. – Динаміка експорту пшениці і м'яса птиці, тис. т
Джерело: сформовано за [1].

Випереджаючими темпами знизився експорт до країн з морською логістикою далекого сполучення – Єгипту (пшениця) та Індії (м'ясо птиці), а також Китаю (м'ясо птиці). Зросли поставки продукції до Туреччини – на 20% пшениці за кількістю і на 29% – м'яса птиці.

Найбільші виклики експорту продовольства в умовах російської агресії – порушення виробничо-збутових логістичних ланцюгів: знищення або незавантаженість виробничих потужностей; забруднення, мінування або окупація сільськогосподарських угідь; недостатність спеціалізованих складів для зберігання продукції, призначеної на експорт; неможливість вільного пересування вантажів, особливо морськими шляхами; недостатність рухомого складу – вагонів та вантажних автомобілів; протекціонізм окремих країн та ін.

Суттєво перешкодило експортній діяльності ембарго на експорт зернових, яке у 2023 році тимчасово ввели Польща, Угорщина, Румунія та Словаччина. Адже ці чотири прикордонні країни забезпечили у першому кварталі 28% аграрного експорту з України [4]. Зокрема у Польщі місцеві фермери обгрунтували заборону експорту тим, що частина транзитних вантажів зернових залишалася у країні та реалізовувалася за заниженими цінами. Місцеві підприємці втрачали прибутки. Ситуацію частково врегульовано на рівні ЄС і окремих країн шляхом спрощення правил транзиту і зменшення простою транспорту, більш суворого нагляду за вантажем на шляху його пересування.

Планом Маршала – післявоєнного відновлення України загальною вартістю 750 млрд дол. США, презентованим у липні 2022 р. у м. Луганно зазначено пріоритетність аграрного сектору економіки та експорту продовольства [5]. Пріоритетом уряду країни є експортна модель економіки, зважаючи, що Україна – кандидат до ЄС, володіє третіною чорноземів і входить до лідерів світових експортерів.

Для відновлення та розвитку експорту продовольства необхідно спрямувати зусилля на зростання зовнішніх поставок та асортименту продукції, збільшення частки продукції з високою доданою вартістю. Можливості зростання експорту обумовлені перспективою продукції глибокої переробки зернових, м'ясних і молочних продуктів, рафінованої олії, хлібобулочних і борошняних виробів. Інвестиції, що надходять до України важливо задіяти для відновлення та інноваційної модернізації виробничих потужностей і рухомого складу, спеціалізованих складів зберігання продукції, призначеної на експорт, вдосконалення виробничо-збутових ланцюгів.

Список використаних джерел

1. Trade Map. Trade statistics for international business development. URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx>.
2. Завдяки Grain from Ukraine Україна може наблизитися до довоєнних показників експорту пшениці у нужденні країни. Повідомлення Міністерства аграрної політики і продовольства від 29.03.2023 р. <https://minagro.gov.ua/news/zavdyaki-grain-ukraine-ukrayina-mozhe-nablizitisya-do-dovoyennih-pokaznikiv-eksportu-pshenici-u-nuzhdenni-krayini>.
3. Бокій О. Розвиток експорту агропродовольчої продукції в Україні. Продовольчі ресурси. 2021. 9(16), 237-252. <https://doi.org/10.31073/foodresources2021-16-23>.
4. Експорт до країн ЄС. Міністерство аграрної політики і продовольства. 10.05.2023. <https://minagro.gov.ua/napryamki/eksport-do-krayin-yes>
5. План Маршалла з полів Лугано: як будуть відбудовувати Україну за 750 мільярдів доларів. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/07/5/688861/>.

УДК 336.1:339.7

Клименко К. В.,

канд. екон. наук, завідувачка відділу бюджетної системи та фінансів інституційних секторів економіки, ДННУ «Академія фінансового управління», м. Київ, Україна

Ухналь Н. М.,

д-р філософії з економіки, завідувачка науково-організаційного відділу ДННУ «Академія фінансового управління», м. Київ, Україна

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З ЧОРНОМОРСЬКИМ БАНКОМ ТОРГІВЛІ ТА РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Чорноморський банк торгівлі та розвитку (ЧБТР) був заснований у 1998 р. на підставі Угоди між країнами-членами Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), яка була підписана в Тбілісі 30 червня 1994 р. У 1999 р. країни Чорноморського регіону (Албанія, Вірменія, Азербайджан, Болгарія, Грузія, Греція, Молдова, Румунія, РФ, Туреччина та Україна) створили ЧБТР, розмір статутного капіталу якого наразі складає 3,45 млрд євро. Найбільшими акціонерами банку є Туреччина і Греція, кожна з них має 16,5% частку у статут-

ному капіталі, Румунія володіє 14% акцій, Україна і Болгарія – по 13,5%, Азербайджан – 5%, Албанія – 2%, Вірменія і Молдова – по 1%, Грузія – 0,5%. **Кредитування країн-членів ЧБТР**, станом на 30 квітня 2023 року подано в табл. 1. Головною метою створення банку було зміцнення інтеграції та зближення країн Чорноморського регіону, зокрема сприяння економічному розвитку та регіональній співпраці шляхом надання кредитів для торгівлі, проектного фінансування, надання гарантій та участі в капіталі суб'єктів господарювання і державних установ в країнах-членах [1; 2].

Таблиця 1

Кредитування країн-членів ОЧЕС ЧБТР (станом на 30 квітня 2023).

Назва країни	Кошти, затвержені ЧБТР, млн євро	Підписані	Виплачено
Албанія	169.864.580	141.259.769	146.967.584
Вірменія	339.635.505	280.607.259	320.697.202
Азербайджан	421.831.914	352.652.686	529.361.966
Болгарія	794.586.944	718.383.896	958.529.456
Грузія	324.516.168	302.436.253	500.148.757
Греція	892.754.312	834.194.954	834.465.607
Молдова	239.050.403	189.529.748	268.299.045
Румунія	800.162.301	627.590.530	725.057.249
РФ	1.455.200.660	1.401.110.568	1.671.080.306
Туреччина	1.341.708.804	1.123.935.908	1.487.529.682
Україна	931.066.158	826.729.183	850.123.711
Всього	7.710.377.749	6.798.430.754	8.292.260.565

Складено за [3].

Україна проявляє зацікавленість у зміцненні торговельно-економічних зв'язків та є надійним партнером для реалізації широкого спектру фінансових проектів ЧБТР. Банк також здійснив інвестиції у різні сфери, включаючи споживчий сектор, фінансові установи, промислові галузі, комунальний сектор, телекомунікаційні послуги, енергетику та інші.

Одним із спонукань до залучення коштів ЧБТР для реалізації проектів повинен бути активний пошук спільних інтересів між країнами-членами Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС) з метою їх участі в таких проектах та отримання вигод від цієї співпраці. Україна має транзитну роль з іншими країнами-членами ЧБТР, зокрема в галузях транспорту, зв'язку та туризму. В цьому контексті існує загальний інтерес країн-членів ОЧЕС

у посиленому залученні ЧБТР до фінансування проєктів у зазначених сферах в цих країнах-членах. Варто зазначити, що країни-члени ОЧЕС також мають спільний інтерес у збереженні екологічної системи Чорноморського басейну. ЧБТР повинен проводити комплексну експертизу проєктів з метою мінімізації ризиків, що пов'язані з ними. Це сприятиме збільшенню частки кредитів, наданих Банком для таких проєктів.

Незважаючи на активні бойові дії, Україна спільно з партнерами ЧБТР працює над планом та механізмами відновлення країни. Вже прийнято рішення про створення спеціальної робочої групи, яка зосередить свою увагу на відновленні України. Сторони домовились визначити конкретні проєкти, які можуть бути фінансовані ЧБТР, та розпочати їх детальний аналіз.

Серед останніх проєктів в межах співпраці з банком розглянемо наступні. Угода між мережею АЗК «ОККО» та ЧБТР, укладена 27 квітня 2023 року, передбачає встановлення відновлювальної кредитної лінії загальною сумою до 25 млн євро. Ця угода дозволить компанії залучити кошти як робочий капітал, які будуть використані для закупівлі нафтопродуктів, включаючи країни Чорноморського регіону, такі як Болгарія, Греція, Румунія та Туреччина. У 2022 р. компанія імпортувала понад 30% бензину і дизельного палива з цих країн [4]. У перспективі реалізація проєктів у сфері відновлюваної енергетики та енергоефективності забезпечить посилення енергетичної безпеки України.

Наприкінці 2022 року банком на підтримку відновлення туризму в Україні надано кредит у розмірі до 8 млн євро для завершення будівництва готелю у Львові. Інвестором проєкту є ТОВ «Центр розвитку нерухомості», спеціальна цільова компанія, що належить АТ «Концерн Галнафтогаз», довгостроковому партнеру ЧБТР. Кредит, наданий банком, спрямований на забезпечення довгострокового фінансування проєкту компанії, котра продемонструвала високу стійкість протягом 2022 року, незважаючи на тривалість російсько-української війни. Очікується, що проєкт матиме позитивний вплив на розвиток регіонального туризму, створить нові робочі місця, поліпшить міський ландшафт та доступ до історичної спадщини міста, особливо в умовах новітніх викликів та складної економічної ситуації в країні [5].

ЧБТР може стати важливим джерелом фінансування для України, що потребує великих інвестицій у відновлення та розвиток різних галузей економіки. Крім того, співпраця з ЧБТР може допомогти країні залучити додаткові ресурси для збереження та відновлення екологічної системи басейну Чорного моря, що є важливим завданням для

країн регіону. Одним з важливих аспектів співпраці з банком є його важлива роль у розвитку регіональної та транскордонної торгівлі в Чорноморському регіоні, що сприятиме економічному співрозвитку країн та покращенню міжнародної економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Чорноморський банк торгівлі та розвитку зацікавлений взяти участь у відновленні України, – зустріч Юлії Свириденко та Серхата Кьоксала. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/chornomorskiy-bank-torhivli-ta-rozvytku-zatsikavlenyi-vziaty-uchast-u-vidnovlenni-ukrainy-zustrich-iulii-svyrydenko-ta-serkhata-koksala>.

2. Чорноморський банк торгівлі та розвитку. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/oches/chornomorskij-bank-torgivli-ta-rozvitku>.

3. The Black Sea Trade and Development Bank. URL: <https://www.bstdb.org/our-projects>.

4. BSTDB Fuels Ukrainian Economy with EUR 25 million to Galnaftogaz. URL: https://www.bstdb.org/news-and-media/press-releases/press-releases_5977.

5. BSTDB Loan in Ukraine to Support Tourism Recovery. URL: https://www.bstdb.org/news-and-media/press-releases/press-releases_5963.

УКД 338.585

Волошинович А. О.,

здобувач вищої освіти,

Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ, Україна

Кісь Г.Р.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту і адміністрування,

Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ, Україна

РОЛЬ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ПРОЦЕСІ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Повномасштабне вторгнення РФ на територію України спричинило важку економіко-політичну, демографічну та екологічну ситуації в країні. Сума завданих збитків сягає сотень мільярдів доларів і вона

щодня зростає. Підготовка плану повоєнного відновлення України зараз є одним з пріоритетних завдань, які стоять перед нашим урядом. Для відбудови та забезпечення економічного розвитку знадобляться глобальні фінансові ресурси у вигляді міжнародних інвестицій. Враховуючи економічну нестабільність і потреби у відновленні економічних зв'язків та інфраструктури, перед нами постає завдання дослідження ролі іноземних інвестицій, як одного з ключових інструментів економічного розвитку, у процесі післявоєнної відбудови України.

Станом на лютий 2023 року, за оцінками KSE, загальна сума збитків, завданих інфраструктурі України через повномасштабне вторгнення РФ, складає \$143,8 млрд [1].

Так, за даними дослідників, за рік війни в Україні сума збитків від руйнувань житлового фонду сягнула \$53,6 млрд. Сума збитків лісів України за підсумками першого року повномасштабної війни, складає \$4,5 млрд. Станом на кінець лютого 2023 року збитки сфери освіти – до \$8,9 млрд. Збитки, завдані енергетиці України складають \$8,1 млрд. Оцінка збитків агропромислового комплексу та земельним ресурсам складає \$8,7 млрд. За обрахунками, на кінець зими 2023 року сума збитків, завдана торгівлі, зросла до \$2,6 млрд. Медичній галузі завдано руйнувань інфраструктури на \$100 млн \$1,8 млрд.

Провідне значення для процесу відбудови України матиме посилення ролі іноземних інвестицій, які дозволяють залучити необхідні обсяги капіталу, забезпечити доступ до менеджменту та сучасних технологій. Вони не тільки вливатимуть на формування національних інвестиційних ринків, але й сприятимуть поживленню ринків товарів та послуг, зростанню рівня зайнятості та життя населення.

Інвестиції потрібні, щоб відновитися та дати старт потужному зростанню країни, а для стрибка їхній обсяг має складати до 30–35% ВВП протягом наступних 8–10 років.

Загальні потреби в інвестиціях лише малих і середніх підприємств України оцінюються в \$73 млрд, тоді як середня сума, необхідна для однієї фірми (ticket size), становить від \$30 000 до \$300 000 додаткового фінансування [2]. Однак сама держава не зможе забезпечити необхідне фінансування, і, оскільки уряд та міжнародні донори не зможуть покрити всі витрати, важливою метою має бути залучення міжнародних інвестицій.

Ще у липні 2022-го на конференції в Лугано Україна представила потужний та всеохоплюючий план відновлення країни. Реалізація цієї стратегії розрахована на 10 років і вона отримала схвальні оцінки та підтримку від міжнародних партнерів. Україна ставить перед собою амбітну, втім цілком реалістичну мету: до 2032 року здійснити стрибок

від перехідної (транзитної) економіки до економіки, що розвивається. Для залучення в українську економіку іноземних інвесторів вже створено унікальну електронну платформу Advantage Ukraine, на якій зібрано понад 500 інвестпроектів та можливостей у 10-ти галузях економіки. Кожен потенційний інвестор, зареєструвавшись на платформі, отримає вичерпну інформацію про можливості інвестування, конкретні проекти та вигоди, які матиме від вкладання в економіку України [3].

Для інвестора цікаві, насамперед, сектори, де створюється висока додана вартість, продукція яких може бути конкурентною на світових ринках. Україна визначила 10 галузей, які мають суттєвий інвестиційний потенціал. Найпріоритетніші з них подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Топ-10 галузей для інвестування в Україну

Промисловість	Орієнтований розмір інвестицій	Зміст
1	2	3
Оборонно-промисловий комплекс	\$43 млрд інвестиційного потенціалу	Дані інвестиції будуть спрямовані на захист держави та гарантію безпеки України. Адже одна з найбоєздатніших армій Європи — Збройні Сили України — і далі потребуватиме постійного оснащення.
Металургія та металообробка	\$26 млрд інвестиційного потенціалу	Україна має досвід металургійних високотехнічних процесів і повного циклу виробництва титану та титановмісної продукції. Прямі інвестиції дозволять Україні утримувати нішу на ринку заліза прямого відновлення і "зеленої" металургії.
Енергетика	\$177 млрд інвестиційного потенціалу	Україна зможе генерувати десятки, а, можливо, і сотні гігават "зелених" електричних потужностей і мільйони тонн "зеленого" водню Європі, як альтернативу російської енергії.
Природні ресурси	\$5,6 млрд інвестиційного потенціалу	Україна багата на мінеральні ресурси (вугілля, руди) у високій концентрації та в безпосередній близькості один від одного.

Продовження таблиці 1

Агропромисловий комплекс	\$34 млрд інвестиційного потенціалу	Україну вважають "житницею Європи", але вона буде ще й "продовольчим кошиком" світу. Зараз існує прагнення збільшити потужності переробки, розвинути сектори з високою доданою вартістю, як-то виробництво м'яса, молока та молокопродуктів, садівництва, тощо.
--------------------------	-------------------------------------	---

Джерело: складено на основі [4]

Надання пріоритету іноземним інвестиціям у ці важливі сектори, за якими Україна підтвердила свою інвестиційну привабливість, допоможе прискорити процес відновлення країни. Окрім цього, можемо додати, що такі сфери, як логістика, інфраструктура, промислове виробництво, деревообробка та меблеве виробництво, фармацевтика та інноваційні технології займатимуть не останнє місце у списку найбільш привабливих сфер для інвестування в Україні після завершення війни. Зважаючи на те, що в минулому показники України із залучення прямих іноземних інвестицій були слабкими (рис.1), для залучення інвесторів та значних фінансових ресурсів Україні слід створити привабливе інвестиційне середовище.

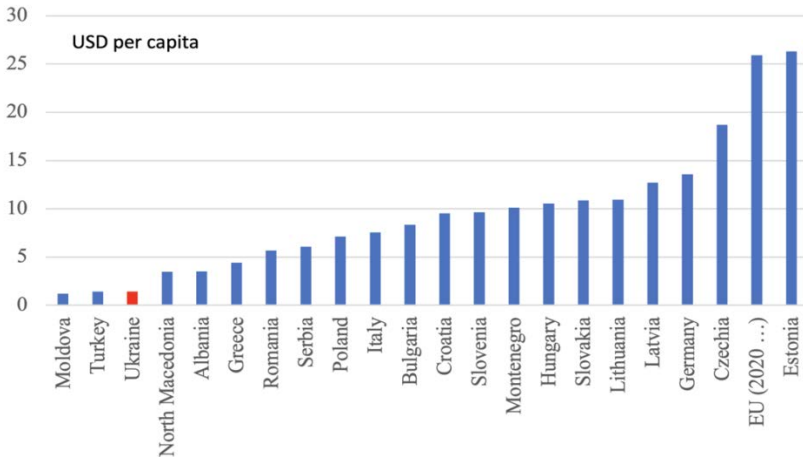

Рис.1. Прямі іноземні інвестиції на особу накопичувальним підсумком станом на 2021 рік, тис. грн.

Джерело: [5]

Найперше, це звісно завершення війни та наша перемога. Проте, не менш важливим для створення сприятливого інвестиційного середовища є:

- сталість та системність, а не швидкість та тимчасовість: у пріоритеті не швидкі й дешеві рішення, які нібито вигідніші для економіки, а довготривалі і якісні рішення, які забезпечать баланс між вигодами для економіки, довкілля й суспільства;

- забезпечення прозорості та участі громад у прийнятті рішень: громади самостійно й прозоро планують найкращі шляхи відновлення, враховуючи власні потреби й можливості, та залучаються до формування загальнодержавної стратегії відновлення;

- використання нових технологій та практик: повертати свій погляд на європейські стандарти, перевірені досвідом, які зобов'язують більш стало вести господарство, а не на застарілі практики та обладнання, які шкодять людям і довкіллю;

- розвиток міст та регіонів сталими та стійкими: у центрі відбудови міст – потреби їхніх мешканців та мешканок з усіх соціальних груп, а не розбудова міст відповідно до потреб основних підприємств, за баганками забудовників чи з пріоритетом на автомобілістів;

- декарбонізація та децентралізація енергетики: робити акцент не на великі станції на викопних паливах (вугілля, газ) та атомні станції, які забезпечують більшу частину виробництва електроенергії та тепла, а на розвиток безпечнішої та більш децентралізованої відновлюваної енергетики [6].

Стимулювання сталості, системності, прозорості, широкого використання нових технологій та практик створять сприятливі умови для потенційних інверсоров з метою фінансування пріоритетних сфер діяльності.

Отже, у даному дослідженні було доведено важливість та необхідність залучення іноземних інвестицій для післявоєнної відбудови України задля відновлення економіки та інфраструктури, забезпечуючи економічне зростання та соціальне благополуччя. Ще до початку воєнних дій, Україна не була сприятливим і розвинутим середовищем для інвестування та займала у рейтингу прямих іноземних інвестицій одне з останніх місць. Проте завдяки інтеграції до ЄС та розвитку відповідно до європейських стандартів, Україна вже зараз стає привабливим територією для вкладення коштів. Найбільшою перспективними сферами для інвестування є оборонно-військовий комплекс, енергетика, важка промисловість, тощо. У свою чергу, розвиток сталості, сис-

темності, прозорості, децентралізації сприятимуть залученню іноземних інвестицій.

Список використаних джерел

1. Проект зі збору, оцінки й аналізу інформації про матеріальні втрати України від війни з Росією URL: <https://kse.ua/ua/russia-will-pay/>

2. Журнал Forbes Ukraine URL: <https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyuni-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomiku-ta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501>

3. Міністерство економіки України. Інвестиції в Україну та відновлення економіки. 2023. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki>

4. Економічна правда. Країна можливостей: чому інвестор прийде в Україну. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/29/691997/>

5. Кеннет Рогофф. Вероніка Мовчан. Відбудова України: торгівля та прямі іноземні інвестиції. Вокс Україна. 2023. URL: <https://voxukraine.org/vidbudova-ukrayiny-torgivlya-ta-pryami-inozemni-investytsiyi/>

6. Екодія. Як відбудувати країну кращою, ніж була – поради від Екодії. 2022. URL: <http://surl.li/gyben>

УДК 327.51

Шевчук О. В.,

д-р політ. наук, професор,
завідувач кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, м. Київ, Україна

ДОПОМОГА ТАЙВАНЮ УКРАЇНІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Агресія Росії проти України спричинила те, що загальний спектр «тайванської проблеми» заграв новими «фарбами». Разом з тим, адміністрація Тайваню намагається використовувати сучасну ситуацію яка характеризується досить жорсткою поляризацією між партнером КНР Росією і західним світом з метою утвердження статусу острову як

дієвого суб'єкта міжнародних відносин. Перебуваючи таким чином у світовому тренді підтримки України. Засвідчуючи таким чином свою солідарність з позицією провідних країн Заходу і позиціонуючи себе частиною цивілізованого світу.

З початку російської агресії проти України адміністрація Тайваню приєдналась до блокування доступу деяких російських банків до міжнародної платіжної системи SWIFT, а також направила гуманітарну допомогу в Україну.

Прем'єр-міністр КР та Тайваню Су Цзен-чан підкреслив, що Тайвань «йде в ногу зі своїми демократичними партнерами» по всьому світу щодо свого рішення про санкції. За його словами, у питанні відключення від SWIFT уряд «співпрацюватиме» з тим, що вирішили західні країни.

Це рішення адміністрації Тайваню певною мірою є символічним, оскільки торгівля Тайваню з Росією мінімальна. Комісія з фінансового нагляду Тайваню заявила у понеділок, що будь-які перекази в Росію здійснюються через систему SWIFT, але через банки-посередники.

Тайвань є великим виробником напівпровідників, і за твердженням Тайбею виробники чіпів дотримуватимуться правил експортного контролю до Росії.

Окремим рядком у виступах представників острова було відзначена допомога Україні у вигляді 27 тонн медикаментів.

Виходячи з цього, можна стверджувати, що період деструктивної трансформації Росією системи міжнародних відносин вже має руйнівні наслідки щодо принципів системних взаємовідносин в Європі. Зважаючи ж на консолідацію позиції західних країн щодо агресії РФ проти України це цілком логічно матиме і глобальну проєкцію.

Наступним кроком щодо України стало рішення Тайваню наприкінці травня 2022 р. щодо виділення 6 млн. доларів на відновлення українських міст від наслідків вторгнення Росії. Про це у телефонній розмові з міським головою Харкова І. Тереховим заявив міністр закордонних справ Тайваню Джозеф Ву.

Очільник тайванського МЗС розповів, що Харків отримає 2 млн. доларів на відновлення міста. Ще по 500 тисяч доларів буде передано Чернігову, Миколаєву, Сумам та Запоріжжю. При цьому Дж. Ву не розкрив, на що підуть ще 2 млн. доларів.

Необхідно зазначити, що така фінансова підтримка України з боку Тайваню носить систематичний характер. Так, ще в середині квітня міністр закордонних справ Тайваню Джозеф Ву задекларував допомогу для Києва у розмірі 8 млн. доларів. Про виділення коштів він повідомив в ході розмови з міським головою Києва В. Кличком. Згідно із

заявою, 3 млн. доларів направлять безпосередньо адміністрації Києва і додатково 5 млн. доларів розділять між шістьма місцевими лікарнями. За словами Джозефа Ву, Тайвань і Україна є партнерами, які поділяють демократичну ідеологію і знаходяться в авангарді боротьби з поширенням тоталітаризму.

Окрім цього, у червні 2022 р. під час онлайн-зустрічі з міським головою Бучі А. Федоруком міністр закордонних справ Тайваню Джозеф У зауважив: «Нам відомо про страждання, вбивства, руйнування від війни, які залишили у Бучі агресори. Звірства у Бучі – це військові злочини, які важливо засудити, а винних – покарати» За інформацією видання Focus Taiwan, розмір допомоги складе 500 тисяч доларів.

Така активна позиція Тайваню у питанні російсько-української війни пояснюється з одного боку прагненням перебувати на стороні розвинених демократій світу, на противагу континентальному Китаю з його комуністичною ідеологією, проблемами щодо дотримання прав людини та солідаризацією на платформі ООН з РФ, що знаходить відображення в позиції постійного «утримання» під час голосувань в РБ ООН з питань засудження дій РФ щодо України; з іншого боку, така стратегія є модернізованим варіантом так званої «прагматичної дипломатії» Тайваню започаткованої на початку 90-х рр. XX ст. змістом якої є розвиток економічних відносин й надання фінансової допомоги, завдяки цьому Тайвань намагається прорвати дипломатичну ізоляцію й приймати активну участь в міжнародному політичному житті. Міністр закордонних справ Тайваню ще на початку 90-х рр. XX ст. Фредерік Цянь так сформулював головне зовнішньополітичне завдання тайванської дипломатії: «Участь в діяльності ООН – це наша кінцева мета. Саме у процесі досягнення цієї мети ми хотіли б також домогтися участі в діяльності ряду інших корисних міжнародних організацій».

У вересні 2022 р. голова тайванської адміністрації Цай Інвень заявила, що пишається зусиллями Тайваню щодо допомоги українцям на тлі російської агресії проти країни. Тайвань пожертвував понад 30 мільйонів доларів на гуманітарну допомогу. Вона підкреслила: «У той час як ми спостерігали за кровопролиттям від російського вторгнення, Тайвань пишається тим, що відіграє свою роль у зусиллях допомоги українцям у їхній боротьбі за захист своєї країни та свободи. Ми повинні продовжувати допомагати, докладаючи свої зусилля».

У травні 2023 р. м. Миколаїв отримало 6 автомобілів для міських комунальних служб та більше 5 кілометрів труб різного діаметру для покращення роботи водопроводу, пошкодженого ворожими обстрілами. Автівки та труби в якості гуманітарної допомоги передала ГО ANTS за фінансової підтримки Тайваню.

В узагальненому вигляді допомогу Тайваню Україні у 2022 р. можна представити наступним чином:

- Розвідувальні БПЛА
- 10 EVOLVE 2s [червень 2022]. Пожертвувано XDynamics
- Запчастини до зброї
- Запчастини для штурмової гвинтівки AR-15 на суму \$6 тис.
- Медичні засоби
- 27 метричних тонн медичного приладдя
- 650 метричних тонн предметів постачання
- Фінансові засоби
- 3 мільйони для київського муніципалітету
- 5 мільйонів на шість медичних закладів в Україні
- \$25 мільйонів для українських біженців

Отже, пряме зіткнення КНР зі США щодо розв'язання проблеми Тайваню є вкрай не вигідним для України. Оскільки призведе до зміщення фокусу уваги світової спільноти з України до АТР. Окрім того США, які мають безпекові зобов'язання щодо КР на Тайвані будуть досить радикально реагувати на такий розвиток подій, а відповідно це відволікатиме увагу стратегічного партнера нашої держави від російської агресії. Наслідком розгортання військових дій між США та КНР стане початок Третьої світової війни зі складно прогнозованими наслідками і результатами, зважаючи ще й на те, що обидві країни належать до ядерного клубу.

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЖУРНАЛІСТИКИ

УДК 070:81'373

Тулузакова О. Г.,

канд. філол. наук, доцент кафедри журналістики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛИ ЯК ЧИННИК ПОШИРЕННЯ НОВОЇ ЛЕКСИКИ

Telegram-канали у наш час стали найпотужнішим джерелом поширення інформації. Як зазначає Надія Баловсяк, «з 24 лютого для Telegram в Україні почався період шаленої популярності. В перші дні саме Telegram-канали – як персональні, так і офіційні чи журналістські, що перейшли в режим чи не цілодобової роботи, стали джерелом оперативної інформації для українців. Та й не лише для них – у Росії також спостерігається сплеск інтересу до цієї платформи». Варто сказати, що тут поширюють інформацію як офіційні медіа та офіційні особи, так і різні анонімні телеграм-канали.

За дослідженням Надії Баловсяк, «в Україні з початком повномасштабної війни Telegram став одним з основних джерел отримання новин. За даними Kantar Україна, в середині березня цього року найчастіше українці переглядали офіційні Telegram-канали для отримання інформації – це робили 57% опитаних. А новинні Telegram-канали зайняли четверте місце із часткою в 37%. Окрім того, що Telegram став для українців джерелом отримання інформації, цей месенджер також все активніше використовується українцями. За даними Sensor Tower, компанії, яка займається мобільною аналітикою, кількість завантажень Telegram та Signal значно виросла з початку повномасштабного вторгнення – за перший місяць війни популярність Telegram збільшилась майже на 90%». Швидкість публікації, зручне подальше поширення, широке охоплення – усе це ті чинники, що зумовлюють популярність Телеграм.

Але, крім отримання якнайбільшого охоплення та переглядів, власники таких телеграм-каналів мають розуміти відповідальність за поширення інформації. Офіційні медіа мають ліцензію, зафіксованих власників та певний штат працівників – вони несуть повну відповідальність за публікації. Натомість анонімні телеграм-канали не

мають жодних юридичних, а часто – й моральних, обмежень. Тож публікуючи як правдиву, так і фейкову інформацію у відверто емоційному оформленні (текст, відео) такі телеграм-канали поширюють складні емоції в читачів. На фоні стресової ситуації, обмеженого критичного мислення багато підписників пересилають такий контент далі, провокуючи поширення фейків та паніки.

Саме цей складний психоемоційний стан та велика кількість підписників є основними чинниками для поширення нової для української мови лексики. Адже лексика є найдинамічнішим мовним рівнем та якнайшвидше реагує на всі зміни в суспільстві. Поява нових мовних реалій, нових емоцій – усе це сприяє виникненню нових номінацій чи розширенню семантичних рядів. Тож, споживаючи новини з телеграм-каналів, мовці найчастіше опановують, поширюють, а також створюють нові лексеми чи оновлюють наявний лексичний склад сучасної української мови.

На цьому тлі відбулися такі лексичні оновлення, як актуалізація лексики, що поповнила лексичний склад українців з початку війни Росії проти України (2014 рік); створення нових лексем, які стрімко поширюються, перерозподіляються від професіоналізмів до жаргонізмів; перехід історизмів та архаїзмів до активного складу лексики; розширення лексичного значення, зміна конотацій від негативної до позитивної і навпаки; поповнення фразеологізмів; активізація нових етикетних формул тощо.

Наприклад:

1) актуалізація лексики, що перейшла в активний склад українців 2014 року, з початку війни Росії проти України, та активізація нової лексики, пов'язаної з війною: *війна, воєнний стан, контраструп, контраструпальні дії, тривога* (у значенні «сигнал повітряної тривоги»), *відбій тривоги* («закінчення повітряної тривоги»), *укриття* («безпечне місце»), *СУ-34, СУ-35, ТА* (тактична авіація), *КАБи, бліндаж* (укриття для військових), *арта* (артилерія);

2) перерозподіл лексики від професіоналізмів до жаргонізмів, активне словотворення на ґрунті професійної лексики: *прильот/приліт* (ураження реактивним снарядом / бомбою / ракетами), *збиття* (знищення ворожої цілі), *моне́д* (безпілотний літальний апарат), *БПЛА, тіТУшки* (назва літака ТУ), *ТУшки, СУшки, МІГ* (марка літака), *пвошник* (військовий, який працює з ПВО), *шахеди* (БПЛА), *фальш-цілі, фальш-пуски, френдліфайер* (від англ. «поцілення у військових своєї ж сторони»), *суперкам* (назва дрону);

3) розширення лексичного значення, зміна конотацій від негативної до позитивної і навпаки з подальшим активним словотворенням: зі

значенням «росіяни (військові та цивільні)»: *орки, рашисти, недолюди, русня*; зі значенням «білоруси»: *картофани, картопляники*; «Мрія» (найбільший літак в Україні), *чисте (небо/територія)* (небо/територія вільні від ворожої техніки), *град* (назва ракетної системи залпового вогню), *герань* (безпілотний літальний апарат, випущений у Росії), *їжак* (протитанкове загородження), *бавовна* (вибух на ворожій території);

4) виникнення нових фразеологізмів та етикетних формул: *повітряні коршуни* (пілоти українських бойових літаків), *тупі рибки* (росіяни – військові чи цивільні), *отримати Пес Дюль, Пес Дюль випустили з будки* (відповідь на ворожі удари), *хороші руські, дамбіть бомбас* (за аналогією до «бомбить Донбасс» (рос.)); *тихої ночі, мирної ночі, Русні ну*да! Воістину ну*да!*

Отже, враховуючи велике поширення телеграм-каналів, можемо стверджувати, що значна частина лексики, використана у публікаціях популярних каналів, проходить інтенсивну нормалізацію. Проте кодифікація такої лексики потребуватиме подальших лінгвістичних досліджень.

Список використаних джерел

1. Баловсяк Н. Як Telegram став одним з основних діджитал-інструментів цієї війни. *Український тиждень*. URL: <https://tyzhden.ua/iak-telegram-stav-odnym-z-osnovnykh-didzhytal-instrumentiv-tsiiei-vijny/>
2. Віталій Кім / Миколаївська ОДА. Телеграм-канал. URL: <https://t.me/mykolaivskaODA>
3. Николаевский Ванёк. Телеграм-канал. URL: https://t.me/vanek_nikolaev
4. Оперативний ЗСУ. Телеграм-канал. URL: <https://t.me/operativnoZSU>
5. УНІАН - новости Украины | война. Телеграм-канал. URL: <https://t.me/unianet>

НАРАТИВИ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ В МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРІ

Військова агресія Росії проти України зайвий раз підкреслила актуальність вивчення пропаганди як форми комунікації. Сьогодні реальність може бути, як ніколи раніше, правдоподібно сконструйована в медійному просторі за допомогою сучасних технологій та вміло використаних методів.

Наративи, які використовує Російська Федерація у своїх пропагандистських повідомленнях, формують в аудиторії, яка їх некритично сприймає, фактично альтернативну гілку реальності.

Наративи прийнято визначати як ментальні структури, за допомогою яких можна зрозуміти, як саме протікає наше мислення, яким чином воно структуроване. Походить це поняття з літературознавства, де використовувалося для опису структури оповідання. В широкому сенсі, це мережа причинно-наслідкових зв'язків, що розкривають, що і з чого впливає [3].

Від початку наративи були покликані ставати інструментом для осмислення, інтерпретації та розуміння ситуації, що склалася. З використанням їх в пропаганді вони стають потужним інструментом впливу на свідомість, як індивідуальну, так і масову. Пропагандистські наративи визначають причини військових дій, щоб отримати можливість виправдати агресію як перед своїм народом, так і в очах міжнародної спільноти.

За змістом та функціями, які на них покладаються, наративи російської пропаганди, що активно використовуються у медійному просторі, можна поділити на такі групи: ті, що пояснюють та виправдовують причини агресії Росії проти України; ті, що конструюють альтернативну картину перебігу воєнних дій, вигідну для пропагандистів; ті, що конструюють можливі варіанти розвитку конфлікту та потенційні наслідки для всіх зацікавлених сторін.

З огляду на те, що однією з функцій наративів пропаганди є пояснення причин того, що відбувається, можемо виділити першу групу подібних наративів, які виправдовують причини агресії Росії проти України.

– «українці та росіяни – одна нація, яка має бути об'єднана в

російському світі». В рамках цього нарративу експлуатується міф про «братські народи» та спільне історичне коріння;

– «Україна не є незалежною державою». В такого роду меседжах активно ведеться мова про «штучний характер української державності» та «відсутність реального суверенітету»; наполегливо створюється образ України як «маріонетки Заходу», «маленької, корумпованої та бідної країни, не здатної самостійно розв'язати свої проблеми»;

– «Велика Вітчизняна війна триває; фашизм в Україні ще не переможений». В подібних пропагандистських повідомленнях експлуатуються теми про «нацистський режим в Україні», неофашистські та неонацистські угруповання, які мають значний вплив на чинну владу тощо;

– «захист російськомовного населення». Цей нарратив спирається на уявлення про панування на території України русофобських настроїв, агресивну антиросійську позицію; з 2014 року активно використовувалися гасла захисту та підтримки населення Донбасу. Варто зауважити, що названий нарратив поступово втрачає свою популярність у порівнянні з 2014-2021 рр. Пропагандистський меседж щодо того, що «в Україні відбувається громадянська війна» також втрапив свою актуальність у порівнянні з 2014 р., оскільки не викликає довіри навіть у відповідній проросійськи налаштованій аудиторії. Але до нього продовжують звертатися пропагандисти, пояснюючи початок повномасштабного вторгнення необхідністю втручання в «братовбивчу війну близької сусідньої країни»;

– «втручання Росії було вимушеним, спровокованим та превентивним». В рамках цього нарративу експлуатується образ спільного ворога (НАТО/об'єднаний Захід), який «спровокував агресію Росії проти України», в результаті чого відбувається фактично конфлікт НАТО і Росії, просто на території України.

Друга група нарративів пропаганди покликана конструювати альтернативну картину перебігу воєнних дій, вигідну для пропагандистів.

– «Захід не єдиний, він розділений». Цей нарратив намагається створити уявлення про не однаковість та неоднозначність засудження російської агресії проти України, в результаті чого в сформованій картині буде відсутнє протиставлення «Росія – весь цивілізований світ», а з'являється звичний поділ на два табори, «ми vs вони»;

– «Воєнні злочини росіян є фейком». В такого роду меседжах активно ведеться мова про використання новітніх технологій для

«дискредитації» російських військових та створення «фейкових» фото- та відео доказів скоєних ними злочинів. В цьому випадку російські пропагандисти за звичною для них схемою звинувачують іншу сторону в тому, що постійно роблять самі;

– «Українці скоюють воєнні злочини». В подібних пропагандистських повідомленнях експлуатуються теми «неонацистських угрупувань», «бандерівців» тощо, які «порушують всі міжнародні принципи ведення війни та поводження з військово-полоненими», у зв'язку з чим з'являється наступний пропагандистський наратив;

– «Росіян провокують на жорстокість». В рамках цього наративу експлуатується уявлення про те, що Росію змусили розпочати війну і тепер російські військові вимушені відповідати жорстокістю на жорстокість. В подібних меседжах можна прослідкувати цікаву філософську й етичну дилему про «відносність зла», за якої аудиторії нав'язується думка про те, що безпрецедентні злочини, скоєні російською стороною, можуть вважатися не такими жадливими, якщо враховувати обставини, які змусили до цього;

– «Санкції проти Росії неефективні». Цей наратив намагається створити уявлення про марність зусиль об'єднаного Заходу щодо економічного виснаження Російської Федерації та вселити впевненість, що Росія зможе ще довгий час продовжувати збройну агресію, не зазнаючи економічних втрат від численних санкційних пакетів;

– Створення негативного образу українських біженців, в результаті чого російські пропагандисти намагаються продемонструвати «втому європейців від української теми» та довести, що в результаті Захід в найближчому майбутньому припинить підтримку України.

До третьої групи наративів належать ті, що прописують можливі варіанти розвитку конфлікту та потенційні наслідки для всіх зацікавлених сторін.

– «Україна програє війну». В такого роду меседжах конструюється картина світу, в якій Росія досягає всіх поставлених перед собою на початку повномасштабного вторгнення цілей, завдаючи Україні повної та нищівної поразки. Образ «держави-переможця» є дуже популярним та затребуваним у проросійської аудиторії, тому активно експлуатується пропагандою, як у суспільно-політичній сфері, так і в художніх образах масової культури;

– «Україна не хоче миру». В рамках цього наративу російська пропаганда намагається створити образ України як країни-агресора,

яка спочатку самостійно спровокувала напад Росії, а тепер відмовляється від численних пропозицій мирних переговорів з боку російської сторони;

– «Захід намагається захопити Росію, але зазнає поразки». Цей пропагандистський наратив спирається на образ уявного ворога, який здавна виношував плани щодо розповсюдження свого впливу на Росію, але завдяки «вдалим превентивним ударам» зазнав невдачі;

– «Захід відмовиться від України». В подібних пропагандистських повідомленнях експлуатуються теми високої вартості підтримки України для європейських країн, втоми від війни в Україні та від присутності українських біженців в Європі, що має згодом призвести до того, що Україна залишиться наодинці в протистоянні з Російською Федерацією;

– «Західний вектор розвитку, який обрала Україна, неминуче призведе до поразки та невдачі». Цей наратив намагається наголосити на помилковості західного шляху розвитку для України та створити уявлення про невірний цивілізаційний вибір, зроблений Україною на користь євроінтеграції.

Варто підкреслити, що при використанні наративів пропаганди в умовах інформаційно-психологічної війни вони мають на меті конструювання ілюзорної реальності, істинність якої не буде піддаватися сумніву з боку цільової аудиторії. Також метою використання наративів пропаганди російською стороною є, в тому числі, делегітимізація української державної влади та Збройних Сил України перед громадянами РФ та в очах міжнародної спільноти.

Окремої уваги заслуговує той факт, що в медійному просторі деяких держав наративи російської пропаганди транслюються у повній мірі та викликають певну довіру з боку громадськості. Зокрема, це стосується т. зв. держав Глобального Півдня (до нього належать держави з низьким або середнім доходом в Африці, Азії, Латинській Америці та Карибському басейні, наприклад: Індія, Індонезія, Казахстан, Туреччина; Гана, Єгипет, Кенія, Нігерія, ПАР; Бразилія, Аргентина тощо). У медіа Глобального Півдня часто спостерігаються дискусії про російське вторгнення, в яких парадоксально майже не йдеться про Україну. В центрі уваги часто перебувають торговельні війни, західний колоніалізм, глобалізація, санкції та інші широкі геополітичні питання. Росії залишається лише адаптувати ці загальні теми під цілі своєї пропаганди й додати до них наративи про протистояння Росії та НАТО. В результаті є високий ризик того, що значущість України та її роль як суб'єкта геополітики й міжнародних відносин знижується або ж нівелюється [2].

Варто також відмітити, що абсурдність російських пропагандистських наративів не означає їхньої неефективності, особливо, коли ми говоримо про цільову аудиторію, яка знаходиться у відповідному інформаційному полі та не має навички або ж потреби критично осмислювати отриману інформацію.

Як зазначає С. Биков, щоб перемогти у війні за українську ідентичність, держава має визначати стратегічний наратив та підтримувати створення українських міфів. Це пов'язано з тим, що сьогодні наратив є складовою сектору національної безпеки навіть у більшому ступені, аніж складовою культури. Стратегічний наратив захищає народ від впливу ворожої пропаганди, бо ідентифікує та відсікає ворожі ідеї подібно до того, як організм відторгає чужорідне тіло [1].

Нехтування тим впливом, який наративи пропаганди справляють на відповідну аудиторію, неминуче призведе до втрат на інформаційно-комунікаційному фронті. Тому надзвичайно важливо розробляти стратегії протидії подібного роду пропагандистським повідомленням та зрощувати у населення потребу в критичній рефлексії й перевірці інформації, особливо під час кризових періодів розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Биков С. Як Україна перемаже у війні наративів // Інформаційне агентство «Інтерфакс-Україна». <https://interfax.com.ua/news/blog/870738.html> (дата звернення 08.05.2023).

2. Бідочко Л., Півторак О., Худіш П. Війна і битва наративів: Як російська пропаганда діє в медійному просторі Глобального Півдня. Спецпроект // Детектор медіа. <https://detector.media/infospace/article/210274/2023-04-19-viyna-i-bytva-narativiv-yak-rosiyska-propaganda-diie-v-mediynomu-prostori-globalnogo-pivdnu/> (дата звернення 08.05.2023).

3. Почепцов Г. Не читайте чужих наративів // Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3596443-ne-citajte-cuzih-narativiv.html> (дата звернення 08.05.2023).

ПРОЦЕС ДЕКОМУНІЗАЦІЇ ЗАПОРІЖЖЯ В ЖУРНАЛІСТСЬКИХ МАТЕРІАЛАХ ПІД ЧАС ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ

Декомунізація в Україні має непросту й неоднозначну в суспільному сприйнятті історію, що пов'язано з впливом багатьох суспільно-політичних та соціально-економічних чинників. Також вагому роль у формуванні не завжди стабільної та зрілої громадської думки щодо процесів декомунізації та дерусифікації відіграла непослідовна офіційна соціокультурна політика. Часом у підігруванні російській, у її радянському чи, власне, імперському сенсі, геополітичній оптиці на історичні, мовні та культурні особливості українства офіційна влада була неабияк послідовною. Про що свідчить доволі тривалий, кволо підтримуваний активною громадськістю, а також українськими медійними засобами, процес декомунізації від 1991 р. аж до подій так званою «стихійного ленінопаду» часів Євромайдану.

Від 21 травня 2015 року набули чинності так звані «законо про декомунізацію»: № 2558 «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та заборону використання їх символіки», № 2538-1 «Закон про правовий статус та вшанування пам'яті учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті», № 2539 «Про вшанування перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939 – 1945», № 2540 «Про доступ до архівів органів репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917 – 1991». Варто зазначити, що тоді й пізніше ставлення до декомунізації в певних політичних і громадських колах лишалося однозначно негативним. Так, у травні 2017 року група народних депутатів України, переважна більшість яких представляла «Опозиційний блок», звернулася до Конституційного Суду з проханням визнати недійсними вищенаведені закони. 2019 р. Конституційний Суд України визнав їхню правочинність. Але до повномасштабного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р. процес декомунізації як системного визволення (інтелектуального, культурного, цивілізаційного) суспільства від впливу та наслідків комуністичної ідеології, як і процес дерусифікації топонімів і урбанонімів, не можна назвати такими, що мали широку й активну масову підтримку, зокрема на Сході та Півдні країни.

За даними соціологічного дослідження від Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучерова та Київського міжнародного інституту соціології, проведеного в квітні 2020 р., 32% українців позитивно ставилися до рішення про заборону комуністичної символіки, як це передбачено чинним Законом України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного тоталітарних режимів». Однак кількість позитивно налаштованих респондентів знижувалася: від 45 % на Заході до 22 % на Півдні та 24 % на Сході України [1]. Щодо ставлення до перейменування населених пунктів, вулиць, названих на честь комуністичних діячів, то картина приблизно така сама: позитивно ставилися до цього переважно в Західному регіоні (44% «за» і 30% «проти»), натомість на Сході та Півдні близько половини громадян були налаштовані негативно [1].

Наведена статистика оцінок і ставлень більшості українців Півдня та Сходу України до декомунізації і дерусифікації може бути вдало проілюстрована інтерактивною мапою «Кого шанує Запоріжжя?» з українськими та радянськими назвами вулиць міста, яку 2015 р. представило видання «Тексти». На той час у Запоріжжі переважали радянські назви: 19,5 % проти 7,2 % українських [2[https://texty.org.ua/archive-blogs/61233/Kogo shanjuje Zaporizhzhya interaktyvna karta vulyc-61233/](https://texty.org.ua/archive-blogs/61233/Kogo_shanjuje_Zaporizhzhya_interaktyvna_karta_vulyc-61233/)]. Правдиво тодішні настрої запоріжців щодо декомунізації та дерусифікації відтворює матеріал запорізької журналістки, власної кореспондентки «Радіо «Свобода» Євгенії Назарової «Декомунізація в Запоріжжі. Рішення за міськрадою, бо мер злякався?» від 3 лютого 2016 р. З якісним дотриманням професійних стандартів, зокрема балансу та відокремлення фактів від коментарів, авторка змальовує опір городян ініціативі студента запорізького вишу переназвати вулицю Горького (одну з центральних у місті Запоріжжя) на честь Марка Безручка – генерала УНР, уродженця міста Токмака Запорізької області. На громадських слуханнях, зазначає журналістка, містяни підтримали назву «Катеринославська» для тоді ще вулиці Горького. В підсумку вулиця отримала назву Поштова як історично першу і нейтральну. Промовистими для практики декомунізації та дерусифікації топоніміки Запоріжжя на той час експертної групи є слова Михайла Мордовського (тодішнього директора обласного краєзнавчого музею): «група впродовж грудня-січня працювала над списками нових назв вулиць, які були підтримані на громадських обговореннях запорожцями. Суперечливі назви, що можуть викликати суспільний резонанс, каже історик, одразу відкидали» [3].

За даними опитування, яке провели Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучерова та соціологічна служба «Центру Разумкова» в серпні 2022 року, ідею перейменування вулиць і майданів, пов'язаних із СРСР, РФ, підтримує майже 57% респондентів. Тобто більшість доволі прихильно ставиться до ініціатив місцевої влади та громадських активістів, націлених остаточно попрощатися з російсько-радянським минулим. Кількість прихильних в українських регіонах, як свідчать результати дослідження, різна. На Півдні, наприклад, охочих «прощатися» найменше – 27% опитаних проти 42%. На Сході ж, до якого належить, власне, Запорізький край, більшість (44%) підтримує декомунізацію та дерусифікацію вулиць. А ось проти виступає вдвічі менше респондентів (24%) [4]. Російська воєнна й інформаційна агресія, тимчасова окупація 70% території Запорізької області, руйнування обласного центру, загибель городян унаслідок ракетних атак ворога цілком вірогідно вважати за вагомий чинник, що вплинув на збільшення числа тих, хто прихильно ставиться до декомунізації та дерусифікації.

Однак і нині у цих процесах не вдається спостерегти активної відмови громад від практики перейменування топонімів не на користь українських, культурно-історичних, політичних діячів, місцевих представників української науки, мистецтва, літератури, героїв теперішньої війни, а на користь нейтральних варіантів. Попит і запит запоріжців на садово-паркові, нейтральні й «політкоректні» назви вулиць, які треба та варто перейменувати, цілком відповідають загальній українській тенденції. Про загрози ситуації, коли радянський топонімічний ландшафт не стає україноцентричним, змістовно й фахово висловлювався голова ГО «Декомунізація. Україна» Вадим Поздняков. На його думку, «Вулиці не мають носити назв по типу "Квіткових" і "Вишневих". Вони мають бути на честь наших героїв» [5]. Від 2016 року всього чотири вулиці Запоріжжя було перейменовано на честь героїчних батальйонів і бригад цієї російсько-української війни. Вулиці Авангардна, Шушенська, Уральська та Гудименка відтоді називаються «Героїв 23-го батальйону», «Героїв 37-го батальйону», «Героїв 55-ї бригади» та «Героїв 93-ї бригади» відповідно. Та всі вони не центральні. Більші або менші, але все ж таки віддалені від середмістя Запоріжжя. Чи не віддаляє це від запоріжців події актуальної війни, подвиги її героїв? Запорізькі журналісти у власних матеріалах, присвячених процесам декомунізації/ дерусифікації, таких питань майже не порушують. Винятком із правила є матеріал «Суспільного Запоріжжя» від 13 жовтня 2022 р. «У Запоріжжі вулицю Лермонтова перейменували на честь "кіборга" та історика Вячеслава Зайцева» [6]. Виняток із правила оби-

рати нейтральні варіанти назв або ж невеликі (нецентральні) вулиці міста на честь героїв теперішньої війни. Сам же матеріал написано в стриманій, сухій манері новин. У ньому результат голосування депутатів Запорізької міської ради за перейменування вулиці на честь В'ячеслава Зайцева подається як доконаний і беззаперечний факт пошани до загиблого на фронті запоріжця, однак не порушується питання про крайню потребу змін у практиці декомунізації/ дерусифікації в Запоріжжі з її тяжинням до нейтральних назв.

Традиційно результати декомунізації запорізькі ЗМІ описують «мовою цифр»: скільки грошей із міського бюджету використано, скільки об'єктів підлягає перейменуванню, яку суму буде витрачено та як швидко. Так, у матеріалі видання «061» від 17 березня 2023 р. «У Запоріжжі на будинку з баштою замість зірки встановили тризуб, скільки радянських символів ще залишається в місті» лід насамперед повідомляє про те, що «в Запоріжжі на будинку, який називають місцевим "кремлем", на башті замість зірки встановили тризуб. Процес "декомунізації" провели за ініціативи громадської організації і її коштом» [7]. Далі, покликанням на слова місцевого посадовця, йдеться про декомунізацію в місті як про доволі рутинний процес, що не потребує якісних змін: «"Ми підтримуємо ці процеси, йде війна і треба позбавлятися від таких наративів. В цьому році міська влада планує це зробити на пам'ятках культурної спадщини радянського часу. Ми підраховали, що в місті є приблизно 445 об'єктів. Символи зазвичай розташовані на 2, 3, 4 поверхах, фронтонах, тож аби їх дістатися потрібна техніка"...Є програма збереження охорони культурної спадщини міста Запоріжжя на 2021-2024 роки, в рамках якої буде проведена процедура "декомунізації"» [7].

Цікавим зразком журналістського погляду на декомунізацію запорізькому можна вважати матеріал видання «Акцент» від 22 липня 2022 р. «В Запоріжжі місцеві мешканці виступили проти перейменування вулиці». У ньому подано ледве не комічну ситуацію довкола переназивання вулиці Глісерної. Мешканці проти будь-якого варіанту, а ось громадські активісти та фахівці не мають одностайної думки щодо самої потреби в перейменуванні. Видання наводить думку відомого запорізького краєзнавця та гіда Романа Акбаша: «Думку про те що Глісерна не підпадає під процес "дерусифікації" поділяє і краєзнавець Роман Акбаш. Він підкреслює, що ця назва немає ані російського, ані радянського підтексту. «Глісер – це різновид моторного човна. Глісерна, це ж не радянська, не російська. Там все логічно, бо там судноремонтний завод, річковий вокзал, ще з часів Олександрівська там була пристань. Звісно, якісь кошти будуть йти на ті ж вуличні

таблички з бюджету, так навіщо ускладнювати роботу? – каже красзнавець» [8]. Однак і цьому матеріалу, незважаючи на його відповідність професійним журналістським стандартам, легку й дещо іронічну манеру викладу, бракує глибшого занурення в тему, порушення надважливого питання доцільності змін у практиці декомунізації/ дерусифікації в м. Запоріжжя в умовах великої війни – свідомого підходу до надання місцевій топоніміці україноцентричного змісту.

Отже, проаналізованим журналістським матеріалам місцевих медіа про перебіг декомунізації в м. Запоріжжі під час великої війни притаманні: новинна (фактологічна та фактографічна) манера викладу інформації, вживання «мови цифр», лаконізм у використанні експресивних мовностилістичних засобів; показ «звершень» як доконаного факту, що не потребує обговорень, полеміки; уникання вагомого в умовах воєнного часу питання про життєво важливу потребу – надати декомунізації/дерусифікації послідовного україноцентризму.

Список використаних джерел

1. Шостий рік декомунізації: ставлення населення до заборони символів тоталітарного минулого. URL: <https://dif.org.ua/article/shostiy-rik-dekomunizatsii-stavlennya-naseleण्या-do-zaboroni-simvoliv-totalitarnogo-minulogo> (дата звернення: 15.05.2023).

2. Кого шанує Запоріжжя? - інтерактивна карта вулиць із українськими та радянськими назвами. URL: https://texty.org.ua/archive-blogs/61233/Kogo_shanjuje_Zaporizhzhya_interaktyvna_karta_vulyc-61233/ (дата звернення: 15.05.2023).

3. Декомунізація в Запоріжжі. Рішення за міськрадою, бо мер злякався? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27530404.html> (дата звернення: 15.05.2023).

4. Як трансформується ставлення українців до декомунізації, УПЦ МП та націоналізму під час війни з Росією. URL: <https://dif.org.ua/article/yak-transformuetsya-stavlennya-ukraintsiv-do-dekomunizatsii-upts-mp-ta-natsionalizmu-pid-chas-viyini-z-rosieyu> (дата звернення: 15.05.2023).

5. Вулиці Затишна і Солов'їна, а Жовтнева — на честь місяця "жовтень". Дразливі питання декомунізації і перейменування. URL: <https://suspilne.media/285781-vulici-zatisna-i-solovina-a-zovtneva-na-cest-misaca-zovten-drazlivi-pitanna-dekomunizatsii-i-perejmenuvanna/> (дата звернення: 15.05.2023).

6. У Запоріжжі вулицю Лермонтова перейменували на честь "кіборга" та історика Вячеслава Зайцева. URL:

<https://suspile.media/294250-u-zaporizzi-vulicu-lermontova-perejmenuvali-na-cest-kiborga-ta-istorika-vaceslava-zajceva/> (дата звернення: 15.05.2023).

7. У Запоріжжі на будинку з баштою замість зірки встановили тризуб, скільки радянських символів ще залишається в місті. URL: <https://www.061.ua/news/3565111/u-zaporizzi-na-budinku-z-bastou-zamist-zirki-vstanovili-trizub-skilki-radanskih-simvoliv-se-zalisaetsa-v-misti-foto> (дата звернення: 15.05.2023).

8. В Запоріжжі місцеві мешканці виступили проти перейменування вулиці. URL: <https://akzent.zp.ua/v-zaporizhzi-mistsevi-meshkantsi-vistupili-proti-perejmenuvannya-vulitsi/> (дата звернення: 15.05.2023).

УДК 070:004.738.1Telegram(477)

Чулкова А. В.,
викладачка кафедри журналістики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ПИТАННЯ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ МЕСЕНДЖЕРУ TELEGRAM ЯК ДЖЕРЕЛА НОВИН В УКРАЇНІ

Попит на інформацію завжди залишається на високому рівні. Актуальні та «гарячі» новини захоплюють увагу аудиторії та мотивують досліджувати описану тему в різних засобах масової інформації.

Після повномасштабного вторгнення Росії на територію України 24 лютого 2022 року попит на оперативні та швидкі новини виріс в декілька разів. За результатами соціологічного опитування, проведеного КМІС у грудні 2022 року на замовлення Українського інституту медіа та комунікації (УІМК), «63,3% українців почали читати телеграм-канали для отримання новин саме після 24 лютого 2022 року, тоді як до повномасштабного вторгнення таких було лише 35,9%» [5].

Незважаючи на те, що запущено Telegram було іще у 2013 році, найбільшої популярності серед українців він набув саме після лютого 2022 року. За даними Опитування USAID-Internews щодо споживання медіа «Telegram у 2022 році став основною соціальною мережею як для комунікації, так і для споживання новин, продемонструвавши значне зростання в обох категоріях» [4]. На запитання «Якою соцмережею ви переважно користуєтесь для отримання новин?» 60% респондентів відповіли на користь саме Telegram, тоді як у 2021 році цей показник був 20% [4].

Провідні українські ЗМІ почали активно переформатовувати свою роботу під месенджер, щоб бути ближчими до своєї аудиторії та оперативно повідомляти новини. Журналісти працювали в жорсткому режимі, щоб не лише знаходити новини, але й перевіряти їх на достовірність та намагались подати їх одними з перших до рук вимогливих читачів.

Такими, наприклад, є канали «BBC News Україна», «The Бабель», «Громадське телебачення» та інші. Їхня діяльність спрямована на оперативне поширення достовірної та правдивої інформації, відповідно до стандартів журналістики. Їх відносять до категорії «класичних новинних каналів».

У той же час, на рівні з провідними українськими ЗМІ, в Telegram починають з'являтися й інші новинні канали, а також особисті канали блогерів та інфлюенсерів, на які активно починають підписуватись користувачі.

За даними опитування, у 2022 році в Telegram лідером для тих, хто споживає новини, був канал «Труха Україна», на другому місці – УНІАН, на третьому – ТСН та «Україна сейчас» [4]. Незважаючи на численні скандали та звинувачення в поширенні фейків, «Труха» залишається найпопулярнішим джерелом новин для українців. «Загалом канали, що експлуатують контент своїх підписників, отримали значну перевагу над телеграм-каналами «класичних» медіа, які й далі покладаються на професійних журналістів і надійні джерела. Що більше в каналу відданих підписників, готових у бот надіслати своє відео, то більше оригінального контенту. Що більше оригінального контенту, то більше підписників. Та тільки не завжди контент від підписників надійний і правдивий. І саме тут починаються проблеми» [1], – пише журналістка «Texty.org» Юлія Дукач.

Зважаючи на збільшення випадків поширення дезінформації та фейків через різноманітні Telegram-канали, українські медіаексперти сформували низку ризиків для інформаційної безпеки України [5]. Деякі з них, наприклад:

- велика кількість анонімних Telegram-каналів сприяє поширенню дезінформації та протиправного контенту; канали стають інструментом впливу на суспільну думку [5].

- Telegram не публікує звіти прозорості щодо запитів з боку різних держав, а тому відсутня інформація щодо того, які ще дані і яку інформацію затребують держави у своїх цілях [5].

- відсутність юридичних можливостей впливати на розповсюдження незаконного та протиправного контенту унеможливорює захист прав користувачів мережі в легітимний спосіб [5].

Ці та інші причини негативного впливу використання Telegram як засобу поширення та отримання новин активно досліджують українські медіаексперти з метою підвищення рівня медіаграмотності населення.

Серед новинних каналів не «класичних» медіа одним із найпопулярніших є «Лачен пише». Він належить українському блогеру Ігорю Лаченкову. На каналі працює всього три людини і секретом успіху вони називають «відсутності «жовтухи» і хайпу» [2].

Ще одним не новинним популярним Telegram-каналом серед українців є офіційний канал Сергія Притули, який з 2014 року займається волонтерською діяльністю. Контентом для його каналу є звітність щодо закупівель різноманітної техніки для фронту коштом донатів. Довіра аудиторії до каналу зумовлена багаторічною роботою Сергія Притули на українському телебаченні.

Основною проблемою діяльності Telegram-каналів в Україні є відсутність регулювання діяльності. В Україні соціальні мережі (а також і Telegram) не регулюється законодавчими документами, тому їх фактично неможливо притягнути до відповідальності за їх діяльність.

Прийнятий наприкінці 2022 року Закон України «Про медіа» оминає це питання, оскільки глобальні онлайн-платформи не перебувають під українською юрисдикцією. Вплинути на ситуацію може лише започаткування європейської практики в Україні, а саме систему регулювання інтернет-посередників. «Так, в Німеччині в 2018 році запровадив закон про захист мереж — NetzDG (Network Enforcement Act), головною метою якого була протидія поширенню мови ворожнечі в інтернет-просторі. Так, спираючись на цей закон, у жовтні 2022 року Федеральне управління юстиції Німеччини (BfJ — Bundesamt für Justiz) оштрафувало Telegram на 5,1 млн євро. Telegram звинуватили у тому, що компанія не надала користувачам можливості скажитися на протиправний контент, зокрема не було конкретного уповноваженого представника, який би отримував і реагував на ці скарги (Bundesamt für Justiz, 2022)», – пишеться в дослідженні [5].

Проте, за висновками багатьох експертів, впровадження такої системи в Україні поки що неможливе.

Загалом, діяльність Telegram як платформи для отримання оперативних новин можна оцінити як позитивну, бо вона має багато переваг, наприклад, зручність, доступність, близький контакт з аудиторією. Але в той самий час медіаексперти спостерігають невтішну тенденцію поширення недостовірної інформації, створення панічних настроїв та поширення пропаганди, що неможливо контролювати та регулювати. Тому, на сьогоднішній день, відкритим залишається питання про кон-

троль сторінок в соціальних мережах та Telegram-каналах, що претендують на звання поширювача новинної інформації.

Список використаних джерел

1. Дукач Ю. UPD: Труха. Як популярний телеграм-канал розганяє фейки і придумує відмазки, коли це помічають. – Електронний ресурс: <https://cutt.ly/M7QXbW2>.

2. Інформація про Ігор Лаченков. – Електронний ресурс: <https://cutt.ly/I7QXTAI>.

3. Мельник Р. Майже половина українців вважають, що Telegram-канали публікують лише перевірену інформацію, – опитування КМІС. – Електронний ресурс: <http://surl.li/ggurm>.

4. Українські медіа, ставлення та довіра у 2022 р.: Опитування USAID-Internews щодо споживання медіа. – Електронний ресурс: <http://surl.li/ggurr>.

5. Як функціонують та завойовують аудиторію неінституціоналізовані новинні телеграм-канали українського сегменту. Аналітичний звіт. – Київ, ГО «Український інститут медіа та комунікації», 2023. – 68 с.

УДК 659.44:070.15:327

Ковальська М. С.,
канд.істор.наук, доцент кафедри періодичної преси
та медіаредагування,
ОНУ імені І. І. Мечникова, м. Одеса, Україна

МЕДІАНАРАТИВИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ: ДИНАМІКА АКЦЕНТІВ У ПРОСУВАННІ ДЛЯ ЗАКОРДОННОЇ АУДИТОРІЇ ПРОТЯГОМ 2022 РОКУ

Українська журналістика сьогодні міцно вписана у вектор роботи стратегічних комунікацій. Наприклад, публічна дипломатія України спрямована на позитивний PR нашої держави для закордонної громадськості, що передбачає активну співпрацю між державою та ЗМІ щодо просування стратегічних наративів. Міністерство закордонних справ України прийняло «Стратегію публічної дипломатії» на 2021-2025 рр., де описуються основні поняття та підходи, напрями публічної дипломатії, стратегічні цілі та завдання, основні тези для позиціонування України для цільової аудиторії. В цьому документі було виділено три основні стратегічні цілі, для кожної виокремлені свої завдання: по-перше, щоб про Україну більше знали у світі, по-друге,

щоб сприймали її як демократичну європейську державу, по-третє, зазначено, що «Україна у своїй зовнішньополітичній діяльності покладається на дієву систему протидії шкідливим наративам, спрямованим проти неї» [1, с. 18-19].

Серед медіанаративів для позиціонування України на початку 2020-х рр. значилося (у відповідному порядку згадування у документі «Стратегії...»): «1. Сучасна європейська країна з тисячолітньою історією, культурою та мистецтвом. 2. Хоробра та щира країна. Країна сильних емоцій. Країна свободи та гідності. 3. Захисник миру. Україна стоїть на сторожі миру та спокою Європи. 4. Країна позитивних відкриттів. Країна, що перевищує очікування від людей, природи та можливостей. 5. Україна – гарант продовольчої безпеки світу» [1, с. 22].

Якщо раніше публічна дипломатія була більше спрямована на покращення впізнавання України, що було головним завданням зовнішнього представлення ще з часів набуття незалежності, то зараз акцент змістився на завоювання симпатії та довіри в цільовій аудиторії з більш конкретною метою. За словами генерального директора Українського інституту В. Шейко, «Україна багато років працювала над тим, щоб бути впізнаваною і видимою у світі та зацікавити собою інші спільноти. Прикро, що цю задачу частково вирішила саме війна» [2]. Протягом найбільш важких місяців 2022 року міжнародна підтримка зіграла величезну роль в цілому та у справі постачання військової техніки зокрема. Значною мірою це відбулося тому, що на утримання симпатії та підтримки світової громадськості були кинуті всі наявні дипломатичні сили. Україна стала державою номер один за згадуваністю у світовому інформаційному просторі.

Розповідь про сутність України залишається тією ж самою, але за образами та порівняннями відбувалася адаптація для цільової аудиторії: «Меседжі намагаються адаптувати під кожну конкретну країну, проводити зрозумілі місцевим депутатам і публіці паралелі. Наприклад, у зверненні до парламенту Нідерландів Зеленський згадав про бомбардування нацистами Роттердама, до іспанського парламенту – про трагедію Герніки» [3].

Якщо раніше згадувалося більше про оборону України гібридній агресії, що йде з боку Кремля, то зараз у медіапросторі говориться про протидію повномасштабній агресії Росії проти України. Особливої уваги зазнають питання втілення європейської та євроатлантичної інтеграції України, зокрема в контексті початку переговорів про вступ України до ЄС [4]. В медіанаративах до лютого 2022 р. основне місце займала теза про унікальність та стародавність культурної спадщини України-

європейської держави, на відміну від цього зараз на часі – посилення стійкості та обороноздатності України [4].

Це нагадує динаміку змін кількості на якість та свідчить про прискорення всіх запущених комунікативних процесів у публічному інформаційному просторі щодо України. На що слід звернути увагу серед актуальних медіанаративів: 1. сила та мужність українського народу, героїзм ЗСУ, витривалість та моральна ясність, «поставимо на місце кожного з тих, хто кинув виклик свободі» [5], ; 2. Багатство культурної спадщини, необхідність її захищати, бо вона є складовою європейської та має загальносвітове значення; «ми... використовуємо нагоду підвищеної уваги світу для того, щоб пояснювати іноземцям, що таке Україна, хто такі українці, чому свобода — це наше друге ім'я. Розповідаємо свою власну історію замість того, щоб її розповідали замість нас» [6]; 3. Цінності Європейського Союзу, цілковита готовність до загального визнання нашого європейського цивілізаційного шляху; 4. підтримка та допомога Україні – інвестиція в майбутнє демократії. Треба захищати її зараз, щоб забезпечити мирне та вільне майбутнє всіх європейських країн в подальшому. Президент В. Зеленський зазначив у своїй історичній промові в Конгресі США: «Ваші гроші – це не благодійність. Це інвестиція у глобальну безпеку та демократію, до якої ми ставимося найвідповідальніше» [5].

Останній пункт чітко простежується у промовах, публічних виступах та інтерв'ю провідних українських політиків. Починаючи з президента В. Зеленського, заяв міністра ЗС України Д. Кулеби до слів П. Порошенка у Брюсселі про те, що Україна стала щитом для союзників від варварства Росії, ця теза повторюється та має ретранслюватись українськими ЗМІ й для закордонної аудиторії.

Важливо, що Україна просувається не тільки як держава, що намагається захиститися від зовнішньої агресії, і навіть не тільки як така, що стоїть форпостом на сторожі європейської безпеки, але й вирішує справу відновлення міжнародного правопорядку [5]. Україна – держава, яка розробляє міцні гарантії безпеки не тільки для себе, але й для всієї Європи та решти світу; «Україна має значення, ми не є розмінним пішаком на великій геополітичній шахівниці, українці битимуться з агресором до своєї перемоги» [7].

Після початку повномасштабної війни стратегічна важливість публічної дипломатії для України значно зросла. Дипломатичний фронт міцно об'єднаний з інформаційним, робота з просування стратегічних наративів триває та стає більш активною та глобальною, але відповідно до нових умов функціонування відбулася динаміка руху фокусу уваги. Серед найбільш впливових змін варто зазначити про

зростання емоційної напруги в медіаповідомленнях, більший акцент на захисті Україною свободи та демократії, чітке протиставлення добра та зла та моральний заклик до підтримки правди, правопорядку та безпеки не тільки на словах, але й на ділі. Втім, це не можна назвати докорінною ревізією, оскільки треба зазначити, що реалізація публічної дипломатії, тобто всі зусилля задіяних сторін, спрямовані на досягнення мети, все одно дорівнюють трьом основним стратегічним цілям, які були виокремлені на офіційному рівні та затверджені у відповідному документі МЗС України.

Список використаних джерел

1. Стратегія публічної дипломатії Міністерства Закордонних Справ України, 2021-2025 // Міністерство Закордонних Справ України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Стратегія/public-diplomacy-strategy.pdf>

2. Шейко В. В епіцентрі уваги: підсумки 2022 року в культурній дипломатії // Інтернет-видання «Лівий берег». 30 грудня 2022. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://lb.ua/culture/2022/12/30/540637_epitsentri_uvagi_pidsumki_2022_roku.html

3. Лелич М. Зовнішній фронт. Як українська дипломатія працює під час війни з Росією // Інформаційне агентство «РБК Україна». 30 червня 2022. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.rbc.ua/rus/news/vneshniy-front-ukrainskaya-diplomatiya-rabotaet-1656539404.html>

4. Конференція послів України 2022: Війна і нові горизонти у світі // Міністерство Закордонних Справ України : офіційний веб-портал. 23 грудня 2022. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/konferenciya-posliv-ukrayini-2022-vijna-i-novi-gorizonti-u-sviti>

5. Виступ Зеленського у Конгресі США: повний текст // Слово і діло. 22 грудня 2022 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2022/12/22/novyna/polityka/vystup-zelenskoho-konhresi-ssha-povnyj-tekst>

6. Дмитро Кулеба про інформаційний фронт України: створені МЗС офіційні канали Ukraine.ua вже охопили 600 мільйонів людей в усьому світі // Міністерство Закордонних Справ України : офіційний веб-портал. 14 липня 2022. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-pro-informacijnij-front-ukrayini->

stvoreni-mzs-oficijni-kanali-ukraineua-vzhe-ohopili-600-miljoniv-lyudej-v-usomu-sviti

7. Редько Д. Підсумки року: Україна здійснила стратегічний прорив у дипломатії сучасності // Інформаційне агентство «Укрінформ». 16 грудня 2022. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3635494-pidsumki-roku-ukraina-zdijsnila-strategicnij-perelom-u-diplomatii-sucasnosti.html>

ЗМІСТ

Секція

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

<i>Тригуб О. П.</i> Операція одеської ГубЧК «Знатні іноземці»(1920рік).....	3
<i>Габро І. В.</i> Африканський напрям екологічної дипломатії ЄС.....	5
<i>Хмель А. О.</i> Вплив міграційної кризи на посилення євроскептичних настроїв серед країн ЄС.....	7
<i>Богданова Т.Є.</i> Перспективи відродження діяльності UNASUR у Латинській Америці.....	10
<i>Вовчук Л. А.</i> Німецьке консульство у Харкові (1923-1937 рр.).....	13
<i>Звездова О. О</i> Genesis of the psychological warfare.....	14
<i>Лукаш О. І.</i> Роль та значення Індії в ІТР: погляд з України.....	17
<i>Тихоненко І. В.</i> Діяльність ООН-жінки в Україні: здобутки та перспективи.....	19
<i>Антонів І. В.</i> Позиція ООН щодо ядерної програми КНДР.....	22
<i>Бикова А. І.</i> «Italianita» як інструмент культурної дипломатії Італії.....	24
<i>Гринюк А. О.</i> Засади миротворчої політики Канади.....	26
<i>Джуман В.І.</i> Африканський вектор зовнішньої політики ЄС на сучасному етапі.....	28
<i>Каленюк О .С.</i> Міжнародна діяльність співтовариства португаломовних країн на сучасному етапі.....	30
<i>Кириченко Є. А.</i> Роль міжнародних неурядових організацій в наданні прав жінкам регіону MENA.....	33
<i>Коваленко Д. М.</i> Інституційне забезпечення публічної дипломатії Королівства Норвегія.....	36

<i>Лисенко Б. В.</i> Особливості економічної співпраці ЄС та Республіки Корея.....	38
<i>Мамедов А.</i> Політика Туреччини щодо Грузії у рамках організації Чорноморського економічного співробітництва.....	39
<i>Турта О. М.</i> Позиція Мексики щодо українсько-російської війни.....	41
<i>Чулкова А.В.</i> Міжнародний наркотрафік як джерело фінансування тероризму у Південно-східній Азії.....	43
<i>Шуркова О. А.</i> Фактор «ядерної гонки озброєння» у двосторонніх відносинах Індії та Пакистана.....	46
<i>Якимова В. Є., Тихоненко І. В.</i> Культура як інструмент «м'якої сили» та іміджу Республіки Корея у світі.....	47
<i>Бокій О. В.</i> Виклики та можливості експорту продовольства з України.....	50
<i>Клименко К. В., Ухналь Н. М.</i> Співпраця України з Чорноморським банком торгівлі та розвитку в умовах воєнного стану.....	54
<i>Волошинович А. О., Кісь Г. Р.</i> Роль іноземних інвестицій у процесі післявоєнної відбудови України.....	57
<i>Шевчук О. В.</i> Допомога Тайваню Україні в умовах російської агресії.....	62

Секція

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЖУРНАЛІСТИКИ

<i>Тулузакова О. Г.</i> Телеграм-канали як чинник поширення нової лексики.....	67
<i>Соловійова А. С.</i> Наративи російської пропаганди в медійному просторі.....	70
<i>Мірошниченко П. В.</i> Процес декомунізації Запоріжжя в журналістських матеріалах під час Великої війни.....	75
<i>Чулкова А. В.</i> Питання популяризації месенджера Telegram як джерела новин в Україні.....	80
<i>Ковальська М. С.</i> Медіанаративи публічної дипломатії України: динаміка акцентів у просуванні для закордонної аудиторії протягом 2022 року.....	83

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Редактор *О. Михайлова*. Комп'ютерна верстка *К. Гросу-Грабарчук*
Друк *С. Волинець*. Фальцювально-палітурні роботи *О. Мішалкіна*

Підп. до друку 23.06.2023
Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 5,4. Обл.-вид. арк 4,7.
Тираж 5 прим.Зам. 6674

Видавець та виготівник: Чорноморський національний університет імені Петра Могили
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.20